

hikmet.net **KURBAN | 2024** bültten

Kurban

İçindekiler

- 03 Bir İbadet Olarak Kurban
- 04 Kur'an'da Kurban
- 08 Hz. Peygamber'in (sas.) Sünnetinde Kurban
- 13 Kurban İçin Gerekli Olan Zenginliğin Ölçüsü Nedir?
- 15 Kurban Kesmenin Hükümü Nedir?
- 17 Kurban Kesiminde Şoklama
- 17 Kurban Kesmenin Vakti
- 18 Kurban Eti Nasıl Değerlendirilir?
- 18 Kesilen Kurbanın Derisi, eti vs. diğer azaları satılabilir mi?
- 19 Gayr-i Müslimlere Kurban Eti Verilmesi
- 20 Nezir (Adak) Kurbanı
- 22 Bir Kurban Hissesine Birden Fazla Kişinin Girmesi
- 26 Kurban Ücretleri
- 28 Kurban kesmek yerine parasını başka yerlerdeki muhtaçlara göndersek olur mu?
- 32 Peygamber Efendimiz Adına Kurban Kesme
- 36 Kurban İçin Toplanan Para
- 38 Havuz Sistemi
- 40 Organizasyon Masraflarının Kurban Fiyatlarına Eklenmesi
- 42 Arta Kalan Paralar
- 44 Ucuz Fiyata Kurban Kestirme
- 46 Zilhicce Orucu
- 47 Arefe Gününün Faziletleri
- 49 Teşrik Tekbiri nedir, nasıl getirilir?

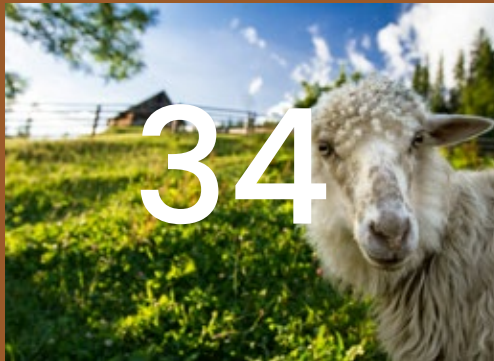
Kurban Kesmenin Hikmetleri

Kurban Keserken Nelere Dikkat Edilmelidir?

Başka Beldelerde Kurban Kesme

Kurban Organizasyonlarında Dikkat Edilmesi Gerekenler

Bayram Düşünceleri

Bir İbadet Olarak Kurban

Kurban kelimesi, Türkçe kökenli olmamakla birlikte, Türkçeleşmiş bir kelimedir. Arapça kökenli olan bu kelimenin sözlük anlamı, mastar olarak “yaklaşmak”, isim olarak ise “yakınlık sağlamaya vesile olan şey” anlamına gelmektedir. Özellikle de Allah’a yakınlık sağlamaya vesile olan şeyleri ifade etmek için kullanılmaktadır.

Dini bir terim olarak ise kurban, ibadet maksadıyla belirli vakitte belirli şartları taşıyan bir hayvanı usulünce kesmek, ya da bu şekilde kesilen hayvanın adıdır.

Kurban bayramında kesilen hayvanı belirtmek üzere Türkçe’de, Arapça kökenli “kurban” kelimesi kullanıldığı halde, Arapça’da bu kavramı ifade etmek üzere daha ziyade, “udhiyye” ve “dahıyye” kelimeleri kullanılmaktadır. Kurban bayramındaki kurbanı ifade etmek için bu kelimelerin tercih edilmesi, genel kanaate göre, kesim vaktinden (kuşluk –“duha” vaktinde kesilmesinden) dolayısıdır.

İnsanlık tarihi boyunca bütün semavi dinlerde kurban ibadetinin mevcut olduğu bilinmektedir. Ancak zaman içerisinde, başta Yahudilik ve Hıristiyanlık olmak üzere bazı semavi dinlerdeki kurban anlayış ve uygulamaları değişikliğe uğramıştır. Semavi dinlerin dışındaki dinlerde de, şekil ve gaye yönüyle farklılıklar bulunsa bile, kurban ibadetinin mevcut olduğu bilinmektedir.

Kurban Çeşitleri

İslam dininde kurban ibadeti, birçok çeşidiyle önemli bir yere sahiptir. Kurban denilince, genellikle kurban bayramında kesilen kurban akla gelmekteyse de, başka kurban çeşitleri de bulunmaktadır.

İslam'daki kurban çeşitleri başlıca şunlardır:

- a-Kurban bayramında kesilen kurban (udhiyye),
- b-Adak (nezir) kurbanı,
- c-Hacda kesilen kurbanlar,
- d-Akika kurbanı,
- e-Nafile (tatavvu) kurbanlar.

Bu kurban çeşitlerinin dini hükümleri veya mükellefiyet dereceleri ile, yükümlülük şartları ve kesilen kurbanların etinden yararlanma kuralları da aynı değildir.

Müçtehitlerden bazıları, kurban ibadetini İslam'ın değerler sisteminde en üst düzey hüküm olan farz hükümler kapsamında kabul ederken; bazıları, farza göre daha aşağıda, yani ikinci derecede mükellefiyet olan vacip (Hanefi anlayışındaki vacip) kapsamında görmüş; bazıları da, müekked aynî (yükümlü her şahsın kendisinin yapması gereken) sünnet olarak değerlendirmiştir. Kurbanı müekked sünnet olarak görenlerden bazıları ise, bir ailede kurban kesmeye mali olarak gücü yeten kimse için müekked aynî sünnet iken, bu kimse için aile fertlerinden kurban kesmeye (mali) gücü yetmeyenler adına ise, kifaî (birinin kesmesiyle diğerlerinden mesuliyet kalkan) sünnet olduğunu kabul etmişlerdir.

Kur'an'da Kurban

Kur'an-ı Kerim'de çeşitli vesilelerle birçok ayette kurban ibadetinden bahsedilmektedir. Kurban ibadetinin yer aldığı ayetlerin neredeyse tamamında, doğrudan veya dolaylı olarak Hz. İbrahim (a.s.) ile ilgili bir boyut bulunduğu görülmektedir.

Yukarıda da işaret edildiği gibi, Kur'an-ı Kerim'de (Maide 5/27), (Al-i İmran 3/183), (Ahkaf 46/28 surelerinde) "kurban" kelimesi yer almaktaysa da, bu ayetlerde geçen "kurban" kelimesi dini bir terim olan kurban (udhiyye, nesike vb.) anlamında kullanılmayıp, kelimenin sözlük (yakınlaşmak -yaklaşmaya vesile olan şey) anlamında kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de Saffat, Hac, En'am, Maide, Bakara, Fetih ve Kevser surelerinde ise, doğrudan doğruya dini terim anlamındaki kurbanı, yani kurban ibadetini konu eden ayetler bulunmaktadır.

Bu ayetlerden bir kısmı, hac ibadetinin bir parçası olan hedy kurbanlarıyla ilgili; bir kısmı, normal durumlarda başlı başına bir ibadet olan udhiyye kurbanıyla ilgili; bir kısmı ise, genel anlamda kurban ibadetinin esaslarıyla ilgilidir. Nitekim, Hac suresindeki konuyla ilgili ayetlerden, 28-33. ayetler hacdaki hedy kurbanı ile ilgili, 34-37. ayetler ise, genel anlamda kurban ibadetiyle ilgilidir.

Enam suresinin 162. ayeti ile, Kevser suresinin 2. ayeti de, genel anlamda kurban ibadetiyle ilgilidir. Bakara suresinin 196. ayetinde geçen "nüsuk" kelimesi ("nesike" kelimesinin çoğulu), kurban anlamına gelmektedir; ama bu ayette geçen kurbanla (nüsuk), kurban bayramında kesilen kurban kastedilmeyip, haccın ifası esnasındaki bir noksanlıktan (ihisar) dolayı kesilmesi gereken kurban kastedilmektedir. Bu çeşit kurbanların da hedy kapsamındaki kurbanlardan olduğuna yukarıda işaret edilmişti. Ayrıca, Maide suresinin 2, 95 ve 97 ile, Fetih suresinin 25. ayetlerinde de hedy kurbanından bahsedilmektedir.

Saffat suresindeki, Hz. İbrahim'in (a.s.) Cenab-ı Hak (c.c.) tarafından tabi tutulan imtihandan başarıyla çıkması süreciyle ilgili ayetlerde (100-112) de, genel anlamda kurban ibadetinden bahsedilmektedir.

Bu ayetlerde, Hz. İbrahim'in (a.s.) ihsan, yani Allah'ı görür gibi davranma (inanç, ibadet ve sair davranışlar) konusundaki imtihanının son safhası anlatılırken, sonradan gelecek insanlara da, hayatlarının her anında ihsanın hakim olması hususunda mesaj verilmektedir. Bu kapsamda kurban ibadeti de, kişinin Hz. İbrahim'in bu sınavını hatırlaması ve kendisinin de muhsin olabilmek için elinden geleni yapması gerektiği konusunda bilinçlenmesi adına önemli bir vesiledir.

Esasen, ihsan kelimesinin bu terim anlamı, onun kelime anlamıyla doğrudan ilgilidir. Zira, ihsan kavramı, sadece inanç ve ibadet konularına münhasır değildir. Dünyevi işlerde de aklı-ı selimle hareket etmek; güzel işler yapmak;

mantıklı davranmak; kişinin bilinçli yani neyi nasıl yapması icap ettiğini bilip buna göre davranmasını da kapsamaktadır. İnanç ve ibadet konularında bu şekilde bilinçli davranmanın en üst seviyesi de, Allah'ı görür gibi inanıp, bu inançla ibadet etmektir.

Bilindiği gibi Hz. İbrahim (a.s.), Kur'an-ı Kerim'de çeşitli yönleriyle model bir şahsiyet olarak, hakkında en geniş bilgi verilen peygamberlerden birisidir. Aynı zamanda, Hz. İbrahim (a.s.), Kur'an-ı Kerim'de bizler için örnek ("üsve-i hasene" numune-i imtisal) teşkil etmesi açısından, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (sas) ile birlikte (Ahzab, 21), özel olarak zikredilen iki peygamberden de birisidir. (Mümtehine, 4).

Kurbanın yukarıda geçen özelliğine, kurban keserken okunması tavsiye edilen, Enam suresinin 162. ayetinde "De ki: şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi alemlerin Rabbi olan Allah içindir" buyurularak farklı boyutlarıyla dikkat çekilmiştir.

Saffat suresinde Hz. İbrahim kıssası anlatılırken, Hac suresinde de kurban ibadetinden bahsedilirken, ilgili ayetlerde öne çıkarılan en önemli hususlardan birisi de, bilinçli şekilde kurban keserek muhsin olabilmektir. Ya da, başka bir ifadeyle, bilinçli şekilde kesilen kurban, sahibinin muhsinliğinin (ihsan seviyesinde oluşunun) göstergesidir. Kur'an-ı Kerim'de (Maide, 2, Hac, 36), kurbanın şea-irillah) olduğuna özellikle dikkat çekilip, bundan dolayı da ona ayrıca bir saygı (ta'zim) gösterilmesi istenmektedir. Bunun yanında Hac suresindeki bir ayette (Hac, 32), Allah'ın şea-irine saygı (ta'zim) göstermenin kalbin takvasından olduğu farklı bir anlatımla tekrar vurgulanıp: aynı suredeki bir başka ayette (Hac, 37) ise, kesilen kurbanların etlerinin de, kanlarının da hiçbir şekilde Allah'a ulaşmayacağı, ancak insanların takvalarının ulaşacağı ifade edilip, ayetin sonunda da, şuurlu olarak yerine getirilen kurban ibadetinin insanı ulaştıracağı manevi seviyeye dikkat çekmek açısından, "...muhsinleri müjdele" denilmektedir.

Hac suresinin 34. ayetinde ise, bütün semavi dinlerde kurban ibadetinin mevcut olduğu

açık bir şekilde ifade edilirken, bu ayette aynı zamanda, kurbanın hangi hayvanlardan kesilebileceğine de açıklık getirilmiştir.

"Biz her ümmete kurban ibadeti koyduk ki, (Allah'ın) kendilerine rızık olarak verdiği "en'am" (- diye isimlendirilen) hayvanlardan bazıları üzerine Allah'ın adını ansınlar. Zira ilahınız bir tek ilahdır; siz de (İbrahim ve İsmail'in teslim olduğu gibi) O'na teslim olun. (Ey Muhammed!) Saygı ile itaat edenleri müjdele." (Hac, 34).

Buna göre, kurban olarak kesilebilecek hayvanın, Arapça'da "behimetu'l-en'am" diye ifade edilen hayvanlardan olması gerekir. Bu hayvanlar da, tek tırnaklı olmayan, otla beslenen ve geviş getiren ehli hayvanlar olup, deve, sığır, manda, koyun ve keçidir.

Kur'an-ı Kerim'de, eti yenen hayvanlarla ilgili çerçeve çizilirken, başka ayetlerle (Maide,3, Bakara, 173, En'am, 145, Nahl, 115) yasaklandığı açıklananların dışında "behimetu'l-en'am" diye isimlendirilen hayvanların helal olduğu bildirilmiştir. (Maide, 2).

Esasen, Arapça'da behime kelimesi, dört ayaklı hayvanların genel adıdır; en'am ise, pençeli hayvanlar ile tek tırnaklı hayvanların dışındaki otla beslenip geviş getiren hayvanlardır. Dolayısıyla, eti yenen hayvanlar kapsamında olduğu halde, dört ayaklı olmayan kara hayvanları ile, deniz hayvanları da, ayette geçen "behimetu'l en'am" kapsamına girmemektedir. En'am suresinin 143 ve 144. ayetleri ile, Nahl suresinin 5-8. ayetleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, behimetu'l-en'am kavramının, otla beslenip geviş getiren, dört ayaklı ehli hayvanları kapsadığı anlaşılmaktadır. Buna göre, deve, sığır, manda, koyun ve keçinin bu kapsamda olduğu nettir. Bu kavramın, karaca, geyik gibi yabancı hayvanları kapsayıp kapsamadığı ise tartışmalıdır.

Her ne kadar, behimetu'l- en'am kavramının kapsamına girseler bile, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) in kurbanla ilgili uygulama ve açıklamaları dikkate alındığında, karaca, geyik gibi eti yenen yabancı av hayvanlarının kurbanlık hayvanlar kapsamına girmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca, kurban edilebilecek hayvanlarla ilgili Hac suresi 28 ve 34. ayetlerde yer alan "min" edatı, "behimetu'l-en'am" kapsamındaki hayvanların da sadece bir kısmının kurban olarak kesilebileceğini göstermektedir. Nitekim, En'am suresi, 143 ve 144. ayetlerinde geçen hayvan isimleri ve Peygamberimizin (sas) kurbanla ilgili uygulama ve açıklamaları dikkate alındığında, "behimetu'l-en'am" kavramının kapsamındaki hayvanlardan sadece bir kısmının kurban edilebileceği, bunların da, deve, sığır, manda, koyun ve keçiden ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla kurbanlık hayvanlarla ilgili değerlendirmelerde, ayetlerdeki bu kayıtların dikkate alınması bilimsel bir zorunluluktur.

Kur'an-ı Kerim'de kurbanla ilgili ayetlerde (Hac, 28, 36) bildirilen bir husus da, kesilen kurbanın değerlendirilmesine dairdir. İlgili ayetlerde, kesilen kurbandan kesen kimsenin yemesi (yiyebileceği) emir sigasıyla ifade edilirken, sıkıntıya düşmüş fakirler ile, dilenenler ve haline kanaatkar davranarak dilenmeyenlere de yedirmesi yine emir sigasıyla bildiriliyor.

Hz.Peygamber'in (sas) Sünnetinde Kurban

Hadis kitaplarının kurban (udhiye – edahi) bölümlerinde yer alan rivayetler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, konuyla ilgili hadisleri başlıca şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

a- İslam'ın değerler sistemine aykırı kurban gelenek ve uygulamalarının yasaklanmasına dair hadisler:

Bu gruptaki hadislerden bir kısmı, mutlak olarak Allah'tan başkası adına hayvan kesimini şiddetle yasaklayan hadisler (Müslim, H.No: 1978), bir kısmı ise, o günkü Arap toplumunda uygulandığı halde tevhid anlayışına aykırı unsurlar içeren kurban çeşitleri ve uygulamalarının (fera, atire gibi) yasaklandığına dair hadislerdir (Buhari, Akika, 3,4; Müslim, H.No:1976).

b- Peygamberimizin (sas) hiç aksatmadan her yıl kurban kestiğine dair rivayetler:

Hadis kitaplarında yer alan rivayetler incelendiğinde, Peygamberimizin (sas) kurbanın meşru kılındığı yıl olan hicretin ikinci yılından sonra vefatına kadar hiç aksatmadan, her yıl kurban kestiği ifade edilmektedir (Tirmizi, Edahi,11).

c- Yeterli mali imkana sahip olan herkesin kurban kesmesinin gerektiğine dair hadisler:

Peygamberimiz'den, (sas) mali durumu müsait olan Müslümanların her yıl kurban kesmelerini emrettiği birçok hadis nakledilmiştir. Bu hadislerden bir kısmında, kurban kesmenin fazileti anlatılırken, bir kısmında ise, durumu müsait olduğu halde kesmeyenler kınanıyor.

Kurban kesmenin faziletiyle ilgili bir hadiste, Peygamberimiz (sas), Kurban bayramı günü, âdemoğlunun Allah'ın en hoşuna giden amelinin kurban kesmek olduğunu ifade etmiştir (Tirmizi, Edahi, 1).

Mali durumu müsait olduğu halde kurban kesmeyenlerin kınandığı hadislerden birisinde ise, Peygamberimiz (sas) "Kim imkanı olduğu halde kurban kesmezse, bizim mescidimize yaklaşmasın" buyurarak, konunun önem derecesini farklı bir üslupla belirtmiştir (İbn Mace, Edahi, 2).

d- Yeterli mali imkana sahip her aileye (ev halkına) kurban kesmenin gerektiğine dair hadisler:

Yeterli mali imkanı bulunan kimselerin kurban kesmeleri gerektiğini bildiren hadislerin bir kısmında ise, bu mükellefiyet, Peygamberimiz (sas) tarafından “Ey insanlar, her sene her ev halkına kurban kesmek gerekir” şeklinde ifade edilmiştir. (Tirmizi, Edahi, 18; İbn Mace, Edahi, 2).

e- Kurbanın kesim vaktine dair hadisler:

Birçok rivayette nakledildiğine göre, Peygamberimiz (sas) kurbanı bayram namazından önce kesmeyi yasaklamış; hatta, bayram namazından önce kurban kesenlerin kurbanlarını iade etmesi gerektiğini emretmiştir. (Muvatta, Dahaya, 4-5; Müslim, H.No:1960-1962)

f- Kurbanlık hayvanlarda bulunması gereken özelliklere dair hadisler:

Bu gruptaki hadislerin bir kısmında (çeşitli vesilelerle), kurban edilecek hayvanların yaşıyla ilgili esaslar anlatılmıştır (Müslim, H.No:1963); bir kısmında ise hastalık ve sakatlık gibi sebeplerden dolayı, hayvanların kurban olmasına engel olan durumları açıklanmıştır. (Muvatta, Dahaya, 1-2).

g- Kurban etinin değerlendirilmesiyle ilgili hadisler:

Kurban etinin değerlendirilmesiyle ilgili esaslar anlatılan hadislerde, bu etlerin, yenilebileceği, yedirilebileceği, biriktirilebileceği ve de tasadduk edilebileceği ifade edilmiştir. Ancak konuyla ilgili bazı rivayetlerde, Peygamberimizin (sas) önceleri kurban etinin üç günden fazla tutulmaması gerektiğini ifade ettiği, ancak daha sonra bu sınırlandırmayı kaldırdığı ifade edilmektedir. Bu sınırlandırmanın gerekçesinin ise, o günlerde Medine’deki fakir insanların (dışarıdan gelen fakir bedevi ziyaretçiler ve de sıkıntı içindeki başkalarının) da bu etlerden nasiplenmelerini sağlamak olduğunu, bizzat Peygamberimiz (sas) açıklamışlardır. Dolayısıyla kurban etinin değerlendirilme şekli hakkındaki rivayetlerde açıklanan esaslar, genellikle bu bilgilendirmeden sonra yer almaktadır. (Muvatta, Dahaya, 6-8; Müslim, H.No:1971-1977).

İslam alimleri, genel anlamda ibadetlerle ilgili ayet ve hadislerden hareketle, kurbanın da mali bir ibadet olması cihetiyle, kesilen kurbanın etinin veya faydalanılabilecek herhangi bir organının kazanç sağlamak için satılamayacağı, satılırsa da satış bedelinin mutlaka tasadduk edilmesi gerektiği görüşündedirler. Buna göre, kurban etinin, derisinin ve sakatatının da dünyevi bir menfaat sağlamak için satılması caiz değildir. Hatta kurbanın ücretle kestirilmesi durumunda kurbanın etinin veya kesilen hayvanın iktisadi değeri olan herhangi bir parçasının ücret olarak verilmesi de caiz değildir. Yani kurbanın tümünün ibadet amacına uygun olarak değerlendirilmesi gerekir.

Hadis kitaplarındaki kurbanla ilgili hadisler bir bütün olarak değerlendirildiğinde anlaşılıyor ki, Peygamberimiz (sas) her yıl aksatmadan kurban kesmişler ve mali imkanı müsait olan Müslümanların da kurban ibadetini aksatmamaları gerektiğini bildirmişlerdir.

Kurban Kesmenin Hikmetleri

Her şeyden önce şu hakikat bilinmelidir ki, ibadetler Allah emrettiği için yapılır. Allah'ın emri ile yapılan ibadetlerde de bildiğimiz bilemediğimiz sayısız hikmetler vardır. Allah şu ayette kurban ile neyin hedeflendiğini bildirmektedir: "Biz her ümmete kurban ibadeti koyduk ki, Allah'ın kendilerine erzak olarak verdiği hayvanları keserken Allah'ın adını ansınlar." (Hac, 22/34)

Kurban ibadeti yerine getirilirken, Allah'ın yüce adının zikredilmesi, yeryüzünde mevcut bütün hayvanların Allah'ın mülkü olup sırf rahmet eseri olarak insanların istifadesine verilmiş olduğunun bilinmesi ve o şuurla bu ibadetin yapılması emredilmektedir.

Kurban, Allah'ın rızasını kazanma yolunda bir kahramanlık, fedakârlık, hasbîlik ve teslimiyetin ifadesidir. Bu teslimiyet ve hasbîlik, Hz. İbrahim ve İsmail ile zirveleşerek sembolleşmiştir. Kur'an bu hâdiseyi mealen şöyle anlatır:

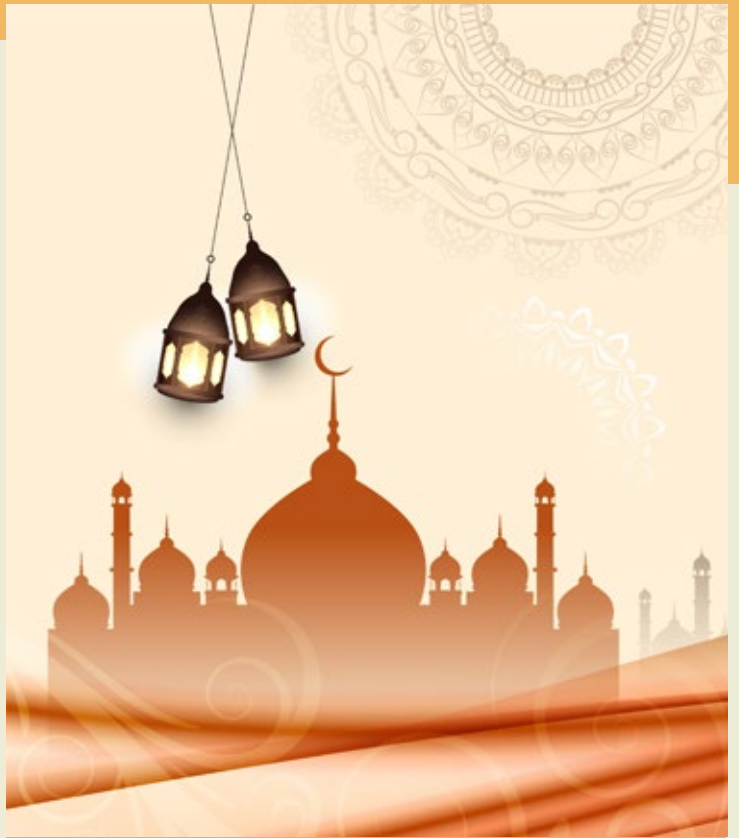
(Hz. İbrahim) "Ya Rabbi, salih evlatlar lutfet bana!" Biz de ona akli başında bir oğul müjdeledik. Çocuk büyüyüp yanında koşacak çağa erişince bir gün ona: "Evladım, dedi, ben rüyamda seni boğazlamaya giriştiğimi görüyorum, nasıl yaparız bu işi, sen ne dersin bu işe?" Oğlu: "Babacığım dedi, hiç düşünüp çekinme, sana Allah tarafından ne emrediliyorsa onu yap. İnşallah Allah'ın izniyle benim de sabırlı, dayanıklı biri olduğumu göreceksin!" dedi. Her ikisi de Allah'ın emrine teslim olup, İbrahim oğlunu şakağı üzere yere yatırınca ona şöyle nida ettik: "İbrahim rüyana sadık kalıp onun gereğini yerine getirdin. Onu kurban etmekten sizi muaf tuttuk. İşte böyle ödüllendiririz Biz iyileri! Bu, gerçekten pek büyük bir imtihandı. Oğluna bedel ona büyük bir kurbanlık verdik. Sonraki nesiller içinde, ona da iyi bir nam bıraktık: ki o da, bütün milletler tarafından şöyle denilmesidir: "Selâm olsun İbrahim'e!" İşte böyle ödüllendiririz Biz iyileri." (Saffat, 37/100-110)

Kur'ân-ı Kerim, olayı, inananlara Allah'ın emirlerine teslimiyet ve itaat adına bir ufuk olarak sunmaktadır; Hz. İbrahim'de ne müthiş bir teslimiyet, iman ve itaat vardır! Senelerce evlat hasretiyle yanmıştı. Allah kendisine yaşlılıkta bir oğul verdi, sonra oğlu çocuktuktan kurtulup da onunla birlikte koşma çağına eriştiğinde ve hayatında ona eşlik edebilecek çağa geldiğinde rüyasında oğlunu boğazladığını gördü. Bu rüyanın, Rabbinden kendisine oğlunu kurban etmesi için bir işaret olduğunu anladı.

Oysaki rüyasında gördüğü sadece bir işaret olup açık bir vahy değildi; ama peygamberlerin rüyası da vahyin bir parçasıdır. Bu durumda Hz. İbrahim'e, Allah'ın emrine boyun eğmek ve itaat etmek için işaret yeterliydi. Hâlbuki istenilen şey, biricik oğlunu savaşa göndermesi veya hayatına mal olacak bir şeyi oğluna emretmesi de değildi. İstenilen, bizzat kendisinin oğlunu kendi elleriyle kurban etmesiydi.

Hz. İbrahim tam bir teslimiyet, iç huzuru ve sükûnet içerisinde oğluna yönelmiş, onu da aynı teslimiyet içerisinde bulmuştu. Baba-oğul, fiilen Allah'a teslimiyetlerini ifade ettikleri aynı anda, Allahu Teâlâ, imtihanı kazandıklarını bildirerek kurbanlık koç göndermişti. Böylece imanın gerçek yüzü, itaatin güzelliği ve teslimiyetin büyüklüğü için bir meşale olarak yükselen bu büyük olayın anısı, kurban kesme geleneği ile devam etmektedir. Peygamber Efendimiz bu hususa dikkatleri çekerek "Kurban kesin. Zira kurban kesmek, Atanız İbrahim'in sünnetidir." buyurmuştur.

Kurban, Allah'a teslimiyet ruhunu geliştirir. Böylelikle insan hakikî kulluk tavrını takınır, şükür vazifesini yerine getirmeye çalışır; Allah'a yaklaşır, kurban onun kurbiyetine bir vesile teşkil etmiş olur.

Ayrıca kurbanın sosyal hayata bakan hikmetleri vardır. Kurban; toplumda kardeşlik, yardımlaşma, fedakârlık ve dayanışma ruhunu mayalar ve geliştirir. Toplumda adaletin gelişmesine yardım eder. Toplum katmanları arasındaki uçurumların aşılmasına ve değişik seviyelerdeki ferdlerin birbirlerinin halini tanıyıp ilgilenmelerine ve kaynaşmalarına ciddî katkıda bulunur.

Yoksul, et satın alamayan veya çok az alabilen insanların hayatında kurbanın ne kadar bereketli olduğunu belirgin bir şekilde görmek mümkündür. Kurban, zengini, malını Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için vermeye alıştıırır. Yardımlaşmaya teşvik eder ve yardımlaşmanın zevkini vicdanına duyurur. Böylelikle onu cimrilik hastalığından, dünya malına tutkunluktan kurtarır.

Kurban, fakirin de varlıklı kullar vasıtasıyla Allah'a şükretmesine vesile olur. Fakir insan, kurban sayesinde dünya nimetlerinin yeryüzündeki dağılımı konusunda karamsarlık ve düşmanlıktan kendisini kurtarır ve içinde yaşadığı toplum tarafından görülüp- gözetildiğini hissederek.

Bütün bunlarla birlikte Allah rızası için kesilen kurbanlara birçok sevap vaad edilmiştir.

Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) şöyle buyurmuştur: “Hiçbir kul, kurban günü, Allah indinde, kurban kanı akıtmaktan daha sevimli bir iş yapamaz. Zîra, kesilen hayvan, kıyamet günü boynuzlarıyla, kılılarıyla tırnaklarıyla gelecektir. Kesilen kurbanın kanı yere düşmeden önce Allah nezdinde yüce bir mevkiye ulaşır. O halde, gönül hoşluğu ile kurbanlarınızı kesin.” (Tirmizî, Edâhî 1, (1493); İbnu Mâce, Edâhî 3, (3126))

Kurban kesmenin sevabını soran sahabeye de Peygamber Efendimiz; “Kurbanın her bir kılı için bir sevap vardır.” buyurmuş; sahabe tekrar: “Ey Allah’ın Resûlü, kesilen kurban yünlü ise (koyun, kuzu gibi), sevabı nasıl olacak?” diye sorduğunda. Aleyhissalâtu vesselâm: “Yünün her bir kılı için de bir sevap vardır!” buyurmuştur. (Tirmizî, Edâhî 1; İbni Mâce, Edâhî 3)

Allah rızası için kesilen kurban ahirette geçilmesi çok zor olan sırat köprüsünde sahibi için bir binek vazifesi görecek. Peygamber Efendimiz bu hususta şöyle buyurmuştur; “Hayvanın iyi ve güzelini kurbanlık olarak seçin, çünkü o sırat köprüsünde size bineklik yapacaktır.” (Deylemî, el-Firdevs bi Me’sûri’l-Hitâb, 1/85)

Kesilen kurbanların sırat köprüsünde sahibi için bineklik yapacağı da Efendimiz’den (sallallahu aleyhi ve sellem) nakledilen rivayetler arasındadır. (Deylemî, el-Firdevs bi Me’sûri’l-Hitâb, 1/85)

Kurbanın daha bilemediğimiz birçok hikmetleri vardır. İbadetler her çeşit hikmet ve faydasından önce sırf Allah rızası için yapılmalıdır. Bu itibarla kurban da her türlü ferdî, sosyal faydasıyla birlikte Allah’ın hoşnutluğu ve sırf Allah rızası esas gaye yapılarak yerine getirilmesi gereken bir ibadettir. Kur’ân-ı Kerim bunu şu şekilde vurgulamıştır: “Şunu unutmayın ki, ne onların (kurbanlıkların) etleri, ne de kanları asla Allah’a ulaşacak değildir. Lâkin Ona ulaşan tek şey, kalblerinizde beslediğiniz takvâdır, Allah saygısıdır..” (Hac, 22/37)

Kurban için gerekli olan zenginliğin ölçüsü nedir?

Kurban; Müslüman, akıllı, ergin ve mukim olan kimselere vaciptir. Kurbanın vacip olması için bu şartların yanı sıra kişinin belirli bir mali güce sahip olması gerekir.

Fıkıh kitaplarında ifade edildiği üzere üç tür zenginlik vardır:

1. Kişiyi zekât vermeyi farz kılan zenginlik,
2. Kurban ve fitre vermeyi vacip kılan ve aynı zamanda zekât almayı da haram kılan zenginlik,
3. Dilenmeyi haram kılan zenginlik.

Birincisinin ölçüsü kişinin asli ihtiyaçlarının dışında 85 gr. altına veya bu miktar bir mala sahip olmasıdır. Aynı zamanda zekâtın farz olması için bu malın üzerinden bir kameri yılın geçmesi ve bu malın nami (artan, çoğalan) bir mal olması gerekir. Bu tür bir zenginliğe fıkıh ıstılahında "mal-ı gına" denir.

Ayrıca zekâtın farz olması için sahip olunun hayvanların ve toprak mahsullerinin de kendine göre bazı şartları vardır. Ancak konumuz bu olmadığı için geçiyoruz.

İkinci tür zenginliğe gelince bunun da miktarı birincisiyle aynıdır. Ancak zekâtın farz olmasında aranan bazı şartlar burada aranmaz. Sahip olunan malın üzerinden bir sene geçmesi gerekmez. Yani kurban bayramının ilk üç gününde nisap miktarı mala (85 gr. altın veya bu değerde mala) sahip olan kimsenin kurban kesmesi vacip olur. Mesela bir kişi kurban bayramının ilk iki gününde fakir olsa ancak üçüncü gününde eline nisap miktarı bir mal geçse bu kişinin kurban kesmesi vaciptir. Ayrıca sahip olunan malda nema (artıcı ve çoğalıcı olma) özelliği de aranmaz. İşte böyle bir mala sahip olan kimsenin kurban kesmesi vacip olacağı gibi, zekât alması da caiz olmaz. Bu tür zenginliğe "mal-ı istiğna" denir. Yani kişiyi başkalarına muhtaç olmaktan koruyan onu müstağni hale getiren zenginlik demektir.

Son olarak kişiyi başkalarına el avuç açmaktan, dilenmekten men eden zenginlik vardır ki, bunun miktarı da kişinin ve ailesinin sabah akşam karnını doyuracağı yiyeceğe sahip olmasıdır. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şeriflerinde kendisini müstağni kılacak ölçüde malı olduğu halde insanlardan bir şey isteyen kimsenin ancak cehennemdeki ateşini arttıracak olduğunu buyurmuştur. Bunun üzerine sahabe efendilerimiz kişiyi müstağni kılan malın ölçüsünün ne olduğunu sormuşlar; Efendimiz de (s.a.s.):

“Ehlinin yanında sabah ve akşam onlara yetecek miktarda yiyecek olduğunu bilmesidir.” şeklinde cevap vermiştir. (Tahavi, Şerhu meâni'l-âsâr,4/371)

Kurbanın vacip olması için sahip olunan malın para, altın, ticaret malları, hayvanlar vs. zekât malları gibi nami (artıcı, çoğaltıcı) özelliğinin bulunmasının şart olmadığını söylemiştik. Buna göre havai-c-i asliye dediğimiz asli ve zaruri ihtiyaçlarından fazla olarak nisap miktarı malı bulunan kimsenin kurban kesmesi vacip olur. Asli ihtiyaçlara gelince bunlar; kişinin oturduğu evi, arabası, evde kullandığı zaruri ev eşyaları, elbiseleri, sanatkârın kullandığı malzemeleri, âlimin kitapları gibi mallardır.

Kurban kesmenin hükmü nedir?

Kurban denince aksine bir kayıt olmadığı sürece genelde Kurban Bayramında kesilen kurban ve onun hükmü anlaşılır. Kurban bayramında dinen aranan şartları taşıyan kimselerin kurban kesmeleri Hanefî mezhebine göre vacip, diğer mezheplerde ise terk edilmesi hoş karşılanmayan müekked bir sünnettir. Maliki mezhebinde de bunun vacip olduğunu savunanlar vardır.

Kurbanın sünnet olduğunu ileri sürenler de onun önemine ayrıca dikkat çekerler. İmam-ı Şafii "Kurban sünnettir" cümlesinin hemen arkasından "Onun terk edilmesini hoş karşılamam" der. (eş-Şafii, el-Üm, II, 287) Bu itibarla Şafii mezhebinde, sünnet-i müekkede olan hüküm, Hanefilerde vacip gibi bir hüküm ifade etmektedir.

Kur'ân'ı Kerim'de Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme hitaben şöyle buyrulmuştur: "Rabbin için namaz kıl ve kurban kes." (Kevser, 108/2) Hanefî mezhebine göre; Peygambere vacip olan, aksini ispat eder bir delil, bir kayıt olmadıkça ümmetini de kapsar, dolayısıyla tüm Müslümanların kurban kesmeleri gerekir.

Zira peygamber, ümmeti için bir rehberdir.

Ayrıca Peygamber Efendimiz tarafından birçok hadis-i şerifte, hali vakti yerinde olanların kurban kesmesi gerektiği bildirilmiştir:

"Kurban kesecek güçte olup da kesmeyen, namazgâhımıza yaklaşmasın." (İbn Mace, Edahi, 2; Müsned, 2/321)

"Her hane halkının senede bir kere kurban kesmesi gerekir." (Tirmizi, Edahî, 18; Ebu Davud, Edahî, 3)

Bayram namazından önce kurbanını kesen birisine Allah Resülü, yeniden kurban kesmesini emretmiştir. Peygamberimizin yeniden kesmesini emretmesi, kurban kesmenin vacip olduğunu gösterir.

Ayrıca Peygamberimiz, hicretten itibaren on yıla yakın bir süre hep kurban kesmiştir. Kurbanını kesen kimse hem mesuliyetten kurtulur hem de niyetinin derecesine göre ahirette sevaba nail olur.

Kurban keserken nelere dikkat edilmelidir?

1. Hayvan, kesim yerine incitilmeden götürülür, kesileceği zaman da kibleye karşı ve sol tarafı üzerine yatırılır.

2. Kurban sahibinin kurbanını bizzat kendisinin kesmesi veya Müslüman birisine kestirmesi ve kesim esnasında da orada hazır bulunması müstehaptır.

3. Kurbanı kesen kimse hayvana eziyet vermemeye dikkat etmelidir. Bıçak, keskin olmalı ve hayvana gösterilmemelidir. Hayvan kesilmeden hemen önce "Bismillahi Allahü Ekber" denmeli, sonra kesilmelidir.

4. Kurbanı vekiline kestiren kimse de hayvan kesilirken besmeleye iştirak etmelidir. Kurbanı kesen kimse hayvanı boğazlarken Allah'ın adını zikretmeyi (besmele) kasten terk ederse Hanefî mezhebine göre bu hayvanın eti yenilmez. Ancak besmele çekmek unutulduğunda bir mahzuru yoktur.

5. Hayvanı dinî usullere göre kesmek, kesimden önce besmele çekip ardından "evdâc" in kesilmesinden ibarettir. Evdâc ise boğazın iki tarafında olan iki büyük damar ile nefes borusu ve onun arkasındaki yemek borusunun ismidir. Boğazlamada bunların dördü de kesilmelidir. Bununla beraber üçünü, yani nefes borusunu, yemek borusunu ve iki toplardamardan birini kesmek de yeterlidir. Hayvanın evdâcını kesmeye ensesinden başlanırsa mekruh olur. Ensesinden kesilen hayvan, evdâcı kesil-

meden ölürse leş olur. Bu açıdan hayvanı çene altından boğazlamak gerekir.

6. Kesilen hayvanın fazla acı duymaması için hareket hâli sona ermeden yani canı tam çıkmadan onu yüzmemelidir. Kurban sahibi, kurban kesildiği gün, ilk yemeğinin kurbanın ciğerinden seçmesi güzel bir davranıştır.

7. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kurbanlık hayvanın kesilmesiyle ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Allah her şeyin ihsanla (iyilikle, güzellikle ve Allah'ın teftişine arz ediyor gibi) yapılmasını kabul etmiştir: Öyleyse bir hayvanı boğazlarken, ihsan hissi ile kesin, içinizden kurban kesen kimse bıçağını iyice bilesin ve keseceği hayvanını rahat ettirsin." (Müslim, sayd 57; Ebû Dâvud, edâhî 11). Buna göre, hayvanı kör bıçakla boğazlamak, hayvanı yatırdıktan sonra bıçak bilemek, boğazlama yerine ayağından çekip sürüyerek getirmek, boğazlama esnasında hayvanın omuriliğini koparmak, canı çıkmadan kellesini almak ve ölmeden yüzmek mekruhtur. (Mehmet Zihni Efendi, Nimet-i İslâm, s. 872, 873.)

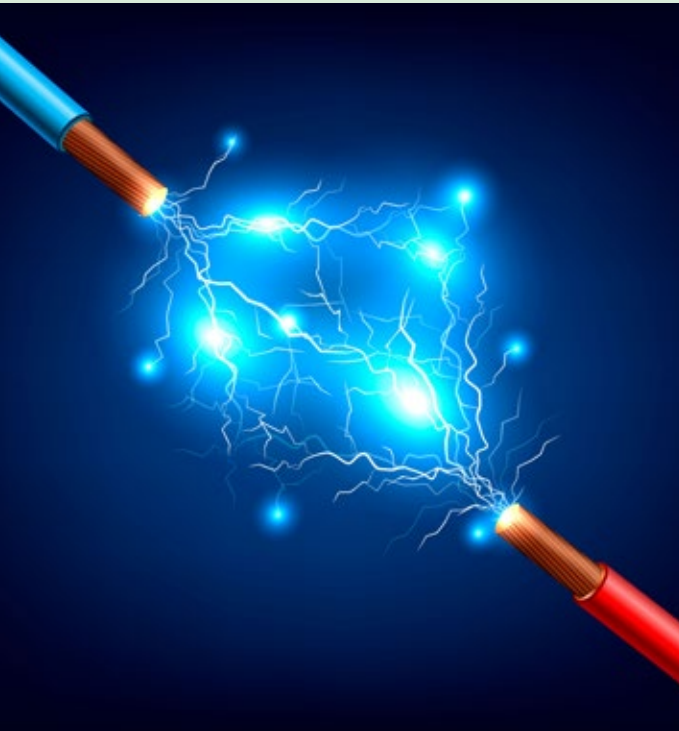
8. Sığır, manda, koyun ve keçi cinsinden hayvanlar yatırılıp çenelerinin hemen altından boğazlanır. Bu şekilde kesilmelerine "zebh" denir. Deve ise ayakta sol ön ayağı bağlanarak göğsünün hemen üzerinden kesilir ki buna da "nahr" denilir. Kesim yapıldıktan sonra hayvanın kanının iyice akması için bir süre beklenir.

Kurban Kesiminde Şoklama

Şoklama ile hayvan kesilebilir. Böyle kesilen bir hayvanın şer'î olarak kesilmiş kabul edilmesinin şartı; şoklamanın hayvanı ölüme götüren bir mahiyet taşımasıdır. Şoklama, kesimde kolaylık sağlama amacıyla hayvanı sersemletme, mukavemetini düşürme sınırlarında kalırsa mahzuru yoktur. Şoklama sonrası hayvan kendi haline bırakıldığı zaman eğer ölüyorsa böyle bir şoklama, hayvanın helalliğine zarar verir, o hayvanın eti yenmez.

Kurbanın buna ek olarak bir şartı daha vardır, hayvanın özürlü olmaması. Özürlü bir hayvan kesilip eti yenilebilse de kurban edilemez. Rabbimize bir şükran ifadesi olarak takdim ettiğimiz kurbanın her türlü büyük kusurdan salim bir hayvan olması gerekir. Eksik, kusurlu bir hediyeyle Rabbin karşısına çıkılmaz, kulluk edebine aykırı olur. Dolayısıyla kurbanlık hayvanın kusurlu, özürlü olması, o şükran manasını zedeleyeceği için böyle bir hayvan kurban edilemez. Bu yüzden, hayvanın kurban olması için, şoklama esnasında yapılan muamelemin onu özürlü hale de getirmiyor olması gereklidir.

Kurban Kesmenin Vakti

Kurban kesmenin vakti, kurbanın birinci günü fecir doğduktan sonra başlar. Ancak, şehirlerde veya bayram namazı kılınan diğer yerlerde, Bayram Namazından önce kurban kesilemez. Çünkü Peygamberimiz (s.a.s): "Her kim (Bayram) Namazından önce kurban keserse, hemen onu iade etsin" buyurmuştur. Fakat bayram namazı kılınmayan yerlerde, bayramın birinci gününün fecri doğduktan sonra kurbanın kesilmesi caizdir.

Kurban kesmenin son vakti, bayramın üçüncü günü güneş batmadan az öncedir.

Bir kimse bayramın birinci gününde fakir olup, son gününde zengin olsa, üzerine kurban vacip olur. Yine bir kimse bayramın başında zengin olup, son gününde fakir düşse, kurban kesmek üzerine vacip olmaz. Aynı şekilde seferde olan birisi, üçüncü gün güneş batmadan önce mukim olsa, yani yolculuktan dönse kurban kesmesi gerekir. Mukim olan birisi de üçüncü günden evvel sefere çıksa, kurban mükellefiyeti ondan düşer. Yani kurbanın vacip olmasında, bayramın son günü muteberdir.

Buna binaen, zengin bir kimse kurban kesim günlerinde kurban kesmeden ölse, kurban ondan düşer. Çünkü gerçekte kurban henüz vacip değildir.

Kurbanın bayramın birinci gününde kesilmesi, sonraki günlerde kesilmesinden daha faziletlidir. Kurbanın gece kesilmesi mekruh görülmüştür.

Kurban eti nasıl değerlendirilir?

Kesilen kurbanın eti üçe ayrılır. Bir kısmı ev halkı için ayrılır, üçte biri akraba ve komşulara dağıtılır. Geriye kalan üçte bir de fakir ve muhtaçlara verilir. Kurbanın etinin bu şekilde taksim edilmesi mendup/güzel bir davranıştır. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de şu ayetlerde böyle bir taksim yapılabileceği bildirilmiştir;

"Siz de onların (kesilen kurbanların) etinden hem kendiniz yeyin, hem de yoksula ve fakire yedin." (Hacc, 22/28)

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de bunu hem uygulamış hem de kesilen kurbandan hem sahibinin yemesini hem de başkalarına yedirmesini teşvik etmiştir. Kurbanın etinden dağıtılan kısmın üçte birden az olmaması mendup yani güzel bir davranıştır. Bütün bunlarla birlikte, eğer kurban kesen kimsenin ailesi kalabalıksa ve imkânları da geniş değilse, bu durumda kurbanın hepsini kendi evinde bırakması daha uygun olur. Çünkü ailesinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin ihtiyacı, diğer insanların ihtiyacından önce gelir. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bu konuya dikkatleri çekerek, ihtiyaç sahibinin ilk önce kendisinden ve ailesinden başlaması gerektiğini bildirmiştir.

Kesilen kurbanın derisi, eti vs. diğer azaları satılabilir mi?

Allah'a yakınlaşmak için kesilen kurbanın etini, derisini, yağını, başını, yününü satmak mekruhtur yani dinen hoş görülmemiştir. Eğer bunlar satılırsa parası tasadduk edilmelidir. Hatta kurbanlık hayvan kesilmeden önce sütü sağılırsa, yünü kesilse bunların tasadduk edilmesi gerekir. Çünkü kurbanlık hayvan her şeyiyle Allah'a kurbet için hazırlanmış, vakfedilmiştir.

Bir hadislerinde Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kestiği kurbanın derisini satan kimsenin, kurban kesene vaad edilen sevaptan mahrum kalacağını bildirmiştir. (Beyhakî, es-Sünenü'l-kübrâ, 9/496)

Bu hususla ilgili olarak Hz. Ali şöyle buyurmuştur "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm), (beni göndererek), kurbanlık develeriyle ilgilenmemi, onların etlerini, derilerini, çullarını tasadduk etmemi, kasabın ücretini bunlardan vermeme mi tenbih etti" diyerek devamla "Kasab ücretini kendimizden öderdik" demiştir. (Buhârî, Hac, 120-121; Müslim, Hac, 348; Ebû Dâvûd, Menâsik, 21)

Gayr-i Müslimlere Kurban Eti Verilmesi

Kurban etlerinden Müslümanlara bir düşmanlığı ve zararı olmayan gayr-i Müslimlere de verilmesinde bir mahzur yoktur. (Delilleriyle İslam İlmihali, s. 802) Hususiyle de, kesilen kurban etinden fakir, akraba veya komşu olan ya da kalbi İslam'a ısındırılmak istenen gayr-i Müslimlere verilmesi daha güzeldir.

Mümtehine suresinde yer alan şu ayet-i kerime Müslümanlara düşmanlığı bulunmayan gayr-i Müslimlere iyilik yapılabileceğini haber veriyor:

“Dininizden ötürü sizinle savaşmayan, sizi yerinizden, yurdunuzdan etmeyen kâfirlere gelince, Allah sizi, onlara iyilik etmeden, adalet ve insaf gözetmeden menetmez. Çünkü Allah âdil olanları sever.” (Mümtehine Suresi, 60/8)

Diğer yandan Tevbe suresinin 60. ayetinde zekât verilecek sekiz sınıftan biri olarak, Müslüman olmadığı halde kalbi İslam'a ısındırılmak istenen kimse (müellefe-i kulub) gösterilmiştir. Buradan anlıyoruz ki, farz olan zekât bile belli şartlarda gayr-i Müslime verilebilir.

Dolayısıyla maslahat görüldüğü takdirde Müslüman olmayan kimselelere sadaka verilmesinde, iyilik yapılmasında bir mahzur olmadığı gibi, kurban etlerinin verilmesinde de bir mahzur yoktur.

Nezir (Adak) Kurbanı

Nezir: Yüce Allah'a saygı için yasak olmayan bir işin yapılmasını üzerine alıp yüklenmektir ki, bir kimşenin dinen yükümlü olmadığı ibadet cinsinden bir şeyi kendisi için vacip kılması demektir. Türkçesi "adak"tır.

Adakta bulunma, arzu edilen sonuçları elde etme veya beklenmeyen kötü durumlardan korunmada Allah'ın yardımına davetiye çıkarma gayesiyle başvuru dinî bir davranış mahiyetinde olup, hemen hemen bütün din ve kültürlerde görülmektedir. Özellikle Çin, Japon, Hint ve İslâm öncesi Türk kültüründe adağın önemli bir yer tuttuğu bu mahiyette birçok davranış ve geleneğin bu toplumlarda yaygınlık kazandığı, benzer davranışların diğer toplumlarda da sıkça görülen bir davranış olduğu bilinmektedir.

Kur'ân-ı Kerim'de ahde ve akitle-re bağlı kalınması, Allah'a verilen sözün tutulması emredilmiştir:

"Ey iman edenler! Bağlandığınız ahidleri yerine getiriniz." (Maide, 5/1)

"Verdiğiniz sözü yerine getirin; çünkü verilen söz sorumluluk gerektirir." (İsra, 17/34)

"Sözleşme yaptığınızda Allah'ın huzurunda verdiğiniz sözü yerine getirin" (Nahl, 14/91)

Nezir/adak da bir ahid, bir söz vermedir; adak yapan Yüce Allah ile sözleşme yapmış demektir. Onun için yapılan adağa vefa gösterilmesi, verilen sözün yerine getirilmesi gerekir. (Hacc, 22/19)

Yüce Allah, adaklarını yerine getirenleri Kur'ân-ı Kerîm'de övmüştür. (insan, 76/7)

Hadis-i şeriflerde de Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'a itaat manasında olan adakların yerine getirilmesini, Allah'a isyan ve günah kabîlinden olan hususlarda adakta bulunulmamasını emretmiş eğer yapılmışsa buna uyulmamasını istemiştir. (Buharî, eyman, 26-27; Müslim, nezir, 8.)

Bir kimsenin Allah için adadığı kurbanı boğazlaması vaciptir. Nezredilen bir kurbanın kesilmesinin borç olması için şu şartların yerine getirilmesi gerekir;

Kurban olarak adanan hayvan, vacib kurbanlar cinsinden olmalıdır. Mesela, hindi veya horoz adamakla adak yerine gelmez, çünkü bu hayvanlardan kurban kesilmesi caiz değildir.

Adanan kurban, adayanın kendisine zaten vacip olan bir kurban olmamalıdır. Mesela zengin bir kimse "Şu işim olursa kurban bayramında kurban keseyim." dese, kestiği kurban adak yerine geçmez. Ancak kurbandan ayrı bir de adak kurbanı keserse, o takdirde adak yerine gelmiş olur.

Adanan şey aslında bir günah olmamalıdır. Bundan dolayı: "Şu işim olursa, kendimi Hak yolunda kurban edeyim, intihar edeyim." diye yapılan adak sahih olmaz. Bununla birlikte Allah

için evlâdını kurban edeceğini nezreden kimseye, İmam Ebû Yusuf ile İmam Şâfiî'ye göre bir şey gerekmez; çünkü bu, caiz olmayan bir adaktır. Fakat İmam Azam ile İmam Muhammed'e göre, bu halde, bir koyun kurban edilmesi gerekir. Çünkü İbrahim aleyhisselâm, böyle bir kurban kesmekle emrolunmuştur.

Adanan kurban başkasının malı da olmamalıdır. Kişi ancak kendi malından kurban adayabilir. Mesela, başkasına ait bir koyunun kurban edilmesini adayan kimseye, bu adağından dolayı bir şey gerekmez.

Adak kurbanın etinden sahibi yiyemediği gibi ailesi çoluk çocukları, torunları, anası-babası, dede ve ninesi de yiyemez. Tamamının fakirlere verilmesi şarttır. Şayet bir miktar yenilecek olursa, o yenen miktarın kıymeti sadaka olarak fakirlere verilmelidir.

Kurban bayramında kesmek üzere bir fakirin kurban alması da, bir çeşit adak hükmündedir. O kurbanı kesmesi fakir üzerine vacip olur.

Üzerinde malî bir adak borcu bulunduğu halde bunu ödemedi vefat eden kimse adağının yerine getirilmesini vasiyet etmişse terikesinden yerine getirilir. Böyle bir vasiyet olmadığı halde mirasçılar adağı yerine getirirlerse, ölen kimsenin adak borcundan kurtulması ümit edilir.

Bir Kurban Hissesine Birden Fazla Kişinin Girmesi

Dinimizin önemli ibadetlerinden biri olan kurbanla ilgili şöyle bir uygulama görüyoruz:

Bazı Müslümanlar aralarında para toplamak suretiyle tek bir kurban kestiriyorlar. Örneğin 20 öğrenci harçlıklarını birleştirerek bir kurban kestiriyor ve Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi vesellem) mübarek ruhuna hediye ediyorlar. Bazı Müslümanlar, bu uygulamayı, kurban ibadetinin hükümlerine aykırı olduğu gerekçesiyle tenkit ediyorlar.

Kısa cevap: İnsanların aralarında para toplayarak nafile kurban kestirmesinde şer'i açıdan bir sakınca yoktur, yapılabilir. Bilakis özellikle mali durumu kurban kesmeye el vermeyen kişilerin, örneğin öğrencilerin ve çocukların da kurbanla iştirak etmesine, kurban kesme mazhariyet ve bereketinden istifade etmesine fırsat sunar, güzel bir âdettir denebilir. Yine de kimsenin aklında bir tereddüt bırakmamak için, bu suretle kesilen kurban, bir büyükbaş hayvanda vacip hisseleriyle beraber bulunmasa daha iyi olur.

Yukarıdaki hükmün delillerine geçmeden önce kurbanla ilgili bazı bilgileri hatırlamakta fayda var:

Malum olduğu üzere küçükbaş hayvanları (koyun ve keçi) yalnızca tek bir kişi kurban edebilirken, büyükbaş hayvanları (sığır ve deve) yedi kişi ortaklaşa kesebilir. Yani büyükbaş hayvanı tek kişi kendisi için kesebileceği gibi, -en fazla- yedi kişi de ortaklaşa kesebilir. Bu, vacip kurbanla ilgilidir. Buna göre küçükbaş bir hayvan ancak bir kişinin vacip kurbanı olabilir. Büyükbaş hayvanın her bir hissesi de böyledir, yalnızca bir kişinin vacip kurbanı olabilir. Bunun şartları, ilmi hal kitaplarında mevcuttur.

Hanefilere göre, büyükbaş hayvanda kurban ortaklığına girmenin şartlarından biri, ortakların hepsinin ibadet niyetiyle bu ortaklığa girmesidir. Diğer mezhepler bu şartı koşmazlar. Şafiî ve Hanbelî mezheplerine göre, ortakların niyetlerinin birbirlerinin kurbanına etkisi yoktur. Ortaklığa giren yedi kişiden bir kısmı kurban kesme yani ibadet niyetiyle, diğer bir kısmı yalnızca et almak için girse,

et almak için iştirak edenlerin bu niyetleri, diğerlerinin kurbanının sıhhatine zarar vermez.

Buna göre ortada âdeta yedi ayrı kurbanlık hayvan var gibidir. Her bir hisse birbirinden müstakil olarak değerlendirilir. Malikilere gelince onlar zaten vacip kurbanda ortaklığı kabul etmezler. Onlarda ortaklık ancak nafile kurbanda söz konusu olabilir. (Detaylı bilgi için bkz. Halebî, Mülteka'l-Ebhur s.168; Şirbînî, Muğni'l-Muhtâc 6/126; İbn Kudâme, el-Muğni 9/437; İbn Rüşd, Bidayetü'l-Müctehid 2/196-197)

Fıkıh kitaplarımızdaki bu bilgilerden hareketle bahis mevzuu olan uygulamaya gelecek olursak, toplu olarak kesilen bu kurban tabii ki bir vacip kurban olamaz; sadece nafile kurbanda söz konusu olabilir. -Eğer kurbanı kestirenlerin üzerlerine kurban vacipse- katılımcıların hepsinden ya da herhangi birinden vacip borcunu düşürmez.

Bazıları, fukahanın, bir kurbanın ancak tek bir kişi adına kesilebileceğine dair beyanlarını delil göstererek bunun caiz olmayacağını dile getirmektedirler.

Evet, fıkıh kitaplarında, kurbanların (ya da büyükbaş hayvanların yedide bir hissesinin) ancak tek kişi adına kurban edilebileceğinin üzerinde durulur. İtiraz sahiplerinin gözden kaçırdığı şey, fıkıh kitaplarının bunu vacip kurban bağlamında zikretmeleridir. Yani onların söyledikleri, "Bir kurban/bir hisse kaç kişinin üzerinden vacip kurban borcunu düşürür?" sorusunun cevabıdır. Söz konusu uygulamada ise insanlar bir araya gelerek nafile bir kurban kestirmektedirler.

Yazının devamını buradan okuyabilirsiniz:

<https://hikmet.net/bir-kurban-hissesine-bir-den-fazla-kisinin-girmesi/>

Başka Beldelerde Kurban Kesme

Kurbanın başka beldelere gönderilmesi meselesi konu olarak fıkıh kitaplarımızda işlenmese de buna kıyas olabilecek olan “zekât ve sadakaların başka beldelere nakli” meselesi işlenmiştir. Bunun için fıkıh kitaplarımızda bu meselenin nasıl işlendiğini ele alacağız.

Âlimlerimiz, zekât ve sadaka vereceklerin zekât ve sadakalarını, kendi beldelerinde bulunan fakirlere vermesinin daha faziletli olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre bir beldede fakirlik had safhada ise sadaka ve zekâtların o beldede değerlendirilmesi icap eder aksi halde yani bu zekât ve sadakaların başka beldelere gönderilmesi halinde zekât geçerli olmakla birlikte mekruh işlenmiş olur. Çünkü bu durumda yakın akrabalar, komşular ve o beldenin fakirlerinin hakkı gözetilmemiş olur. (el-Bâbertî, İnâye Şerhi'l-Hidâye, 3/222.)

Zekât ve sadakaların başka beldelere gönderilebilmesi için bunda bir maslahatın olması gerekir. Mesela zekât ve sadakaların gönderildiği beldelerdeki insanların daha fakir olması, o beldelerde akrabalarından birisinin olması veya o beldelerde ilâ-yı kelimetullah için gayret eden Müslümanlar olması buna örnek olarak verilebilir. İbn Nüceym, eserinde zekât ve sadakaların mekân kaydı olmaksızın fakirlere verilebileceğinin ayette açıkça ifade edildiğini belirtmiştir (Tevbe suresi, 9/60).

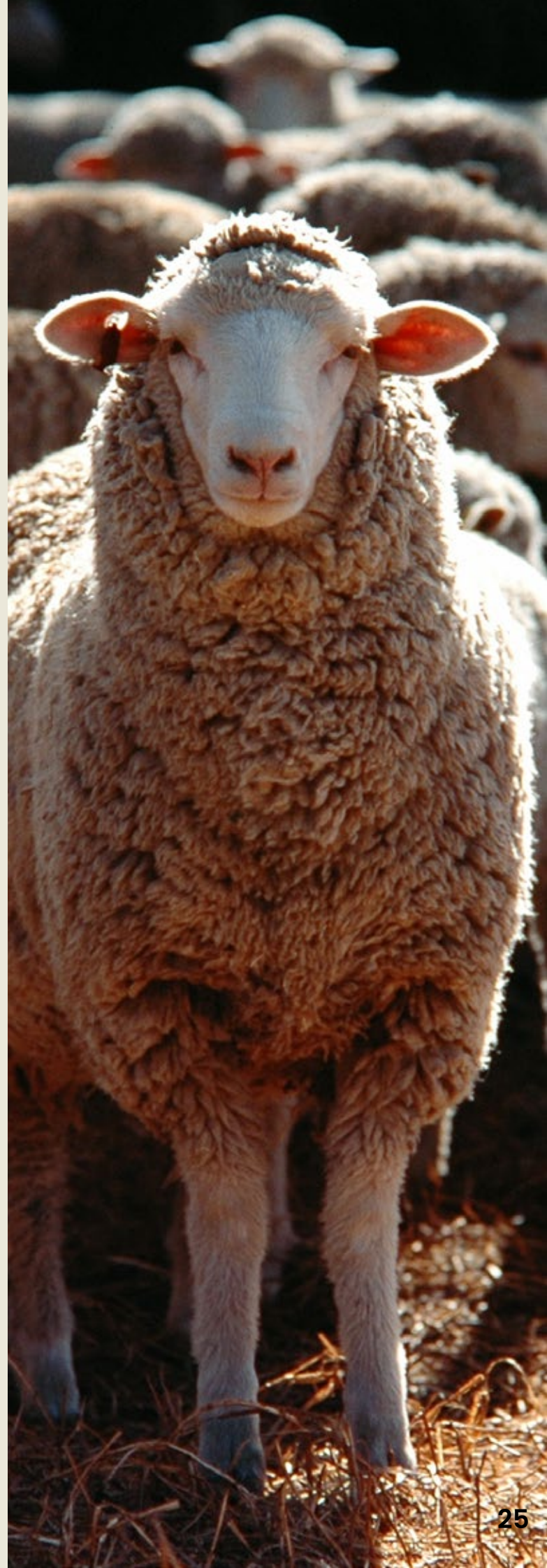

Hatta İbn Nüceym, zekât ve sadakaların başka beldelerdeki daha fakir olan insanlara verilmesinin daha faziletli ve daha isabetli olacağını söylemiştir. Çünkü zekâtın maksatlarından birisinin de muhtaçların ihtiyaçlarının giderilmesi olduğunu belirtmiştir. Devamında ise “fakir âlime tasadduk daha faziletlidir” ifadesinden, zekât ve sadakaların başka beldelerdeki eğitim ve öğretim gören ihtiyaç sahibi öğrencilere naklinin caiz olduğunu çıkarabiliriz. (İbn Nüceym, Bahru’r-Râik, 6/97.)

Kurbanın başka beldelere gönderilmesinin zekât meselesine kıyas edildiğini ifade etmiştik. Buna göre ihtiyaç sahibi insanların olduğu veya yakın akrabaların bulunduğu beldelere, ülkelere kurban göndermenin caiz olduğunu söyleyebiliriz. Zira zekât farz olduğu halde gönderilebilirken, Hanefî mezhebine göre vacip olan diğer mezheplere göre ise sünnet olan kurbanın diğer beldelere gönderilmesi elbette öncelikle caiz olur.

Kurbanın başka ülkelere gönderilmesinde yukarıda zikrettiğimiz durumların geçerli olması gerekir. Bugün olduğu gibi sadece ucuz olduğu için kurbanın başka ülkelere gönderilmesinin mekruh olduğu açıktır. Zira bu kurbanın ruhuna terstir. Bir mümin Allah’a kurban sunarken “bunu en ucuz şekilde nasıl yaparım” düşüncesiyle değil, “imkânlarım ölçüsünde nasıl Allah’a en güzel kurbanı sunabilirim” düşüncesiyle hareket etmelidir. Bu düşüncenin bir tezahürü olarak dinimizde kurbanlık hayvanlar kurban edilmeden önce sahipleri tarafından süslenirler. Ama şayet kişinin kendi ülkesinde kurban kesmeye gücü yetmiyorsa bu takdirde kurban kesmiş olma şeref ve saadetine nail olmak için başka memleketlerde bütçesine uygun kurbanlıklar arayabilir.

Kurban Ücretleri

Klasik söylemle günümüzde dünya bir köy halini aldı. Dünyanın öbür ucuna ulaşmak mümkün hale geldi. Ferdi olarak ya da kurban organizasyonları vasıtasıyla farklı ülkelerde kurban kestirmek bugün çok kolay.

Burada zihinleri kurcalayan bir durum var: Kurban fiyatları ülkeden ülkeye değişebiliyor. Bazen aradaki fark çok büyük de olabiliyor. Bu durumda yapılması gereken nedir, kurbanlarımızın sıhhatine zarar vermeden nasıl bir yol izlenmelidir?

Öncelikle genel hükmü söyleyelim:

Kurban nerede ve kaçta kesiliyor olursa olsun, kişi kurbanı niyet edip irade ettikten ve kendisi adına fiilî olarak bir hayvan kesildikten sonra kurbanı sahihtir. Kurbanın parasının ödenmesi, kurbanın sıhhatiyle ilgili bir şart değil, harici bir durumdur.

Normal durumda, kişinin kurbanını kendi yaşadığı yerde kesmesi/kestirmesi en evlâ olanıdır. Çünkü kişi hem öncelikle kendi çevresine karşı sorumludur hem de kurbanın bir dinî merasim olma yönünü yaşaması ve ailesine de yaşatması adına bu önemlidir.

Bununla birlikte, başka ülkede yaşayan yakınları varsa ya da kendi yaşadığı yerde yeteri kadar kurban kesiliyor da başka bir yerde daha fazla ihtiyaç varsa, bu gibi durumlarda kurbanını oralara göndermesi daha evlâ hale gelebilir. Burada kişi, vicdanına başvuracaktır.

Ücret konusuna gelince: Yukarıdaki durum yani ihtiyaç ve evleviyet durumu göz önüne alınarak kurbanın yeri belirlendikten sonra kişi kurbanını nerede kestirecekse, oranın şartlarında bir kurbanın ücretini ödemesi kâfidir.

Bununla birlikte, maddi imkanları olan Müslümanlar, illa tek bir kurbanla yetinmek zorunda değildirler. Yukarıdaki maslahatların hepsini bir araya getirme düşüncesiyle, senede bir defa gelen bu yümünlü, bereketli mevsimi en güzel şekilde değerlendirme adına, birden fazla yerde birden fazla kurban kesebilirler. Mesela kendi yaşadığı yerde bir kurban, ihtiyaç olan başka yerlerde de bir veya daha fazla kurban kestirmek suretiyle sevaplarını, Allah'a kurbetlerini artırma yoluna gidebilirler.

SORU: Bulduğum yerde kurban fiyatları 300 Dolar, bir başka ülkede 100 Dolar ve orada da ihtiyaç sahipleri var. Kurbanımı orada kestirsem bir zararı var mı?

Bu durumda kurban sahih olsa da, kurbanın semerelerinin tam olarak tahakkuk etmesi adına yukarıda bahsedilen durumları göz önünde bulundurmalısınız.

Eğer yeterli maddi imkana sahip değilseniz zaten size kurban kesmek vacip değildir. İsterseniz şartları zorlayarak kesersiniz istemezseniz kesmezsiniz. Kesmek istediğiniz takdirde, bulunduğunuz ülkedeki şartlar sizi daha çok zorlayacaksa, ucuz olan bir başka yerde kestirme yoluna gidebilirsiniz. Ancak eğer kurbanı size vacip kılacak maddi imkanlara sahipseniz o zaman bunu en doğru şekilde yapmaya çalışmak bir kulluk şuurudur.

SORU: Kurban organizasyonu yapan kurumlar, kurbanın ucuz olduğu yerlerden artırdıkları paraları, pahalı olan yerlerdeki kurbanlara takviye yapmakta kullanabilirler mi?

Kurban paralarını toplarken bunu şeffaf şekilde deklare etmek şartıyla yapabilirler. Kurbanın sıhhati, kurban

harcanan tüm paranın o kurbanın sahibinden çıkmış olmasına bağlı değildir. Ancak insanların birbirine hakkının geçmemesi ve suistimallerin önünün alınması bakımından bunun açık ve net bir şekilde ifade edilmesi çok önemlidir.

SORU: Ülkemizde kurban fiyatları 450 Dolar. Kurban organizatörleri, 150 Dolar olan bir yerde kesilmek üzere verilen kurban paralarının üçünü bir araya getirmek suretiyle ülkemizde tek bir kurban kestirebilir mi?

Böyle bir şey kesinlikle caiz değildir. Bu, üç kurban yerine bir kurban kesmek yani iki insanın kurbanının kesilmemesi demektir. Üç insandan üç kurban parası alındıysa, mutlaka üç tane kurban kesilmelidir.

SORU: Birden fazla kurban kestiren kimselerin ikinci, üçüncü... kurbanı nafie olması hasebiyle, organizatörlerin, onların bu ikinci, üçüncü kurbanlarını kesmeyip bunun yerine muhtaçlara para olarak vermesi doğru mudur?

Kesinlikle doğru değildir. Birinciden sonraki kurbanlarının hükmünün nafie olması, kurban sahibini ilgilendiren bir durumdur, onları kurban olmaktan çıkarmaz. Eğer bir kimse tüm o miktarı kurban kesilmesi için size verdiyse, o paranın hepsiyle kurban kesmek zorundasınız. Zira bu bir vekalettir; vekil, asilin dediğini yapmakla yükümlüdür, kendi başına tasarrufta bulunamaz. Kurbanların parası alınırken kurban sahibinden bununla ilgili izin alınması durumu farklıdır.

Kurban kesmek yerine parasını başka yerlerdeki muhtaçlara göndersek olur mu?

Soru Detayı: Bu konuda kurbanın bazı mezheplerde vacip değil sünnet olması bir açık kapı olarak değerlendirilebilir mi?

Soruda, ayrı ayrı ele alınması gereken iki konu var:

1. Kurban kesmek yerine tasaddukta bulunmak
2. Kurbanın hükmü, üç mezhepte sünnet olması

İlkinden başlayalım.

Kurban kesmek yerine tasaddukta bulunmak

İslâm'da ibadetler; Rabbimizin rızasını kazanmak için yaptığımız, O'na kulluğumuzu arz etme mahiyetini taşıyan, şekil şartlarını da yine Rabbimizin belirlediği fiillerdir. Şekil şartları derken, ibadetin nasıl, ne zaman, nerede yapılacağı gibi hususları kastediyoruz. Bu manada ibadetlerin keyfiyetleri "taabbüdî"dir; yani Cenab-ı Hakk'ın bildirilmesiyle bilinir.

Hikmetleri, faydaları aklen değerlendirilir olsa da hüküm bunlara değil, Allah'ın emrine ve bunun tezahürü olarak da Peygamber Efendimiz'in (sallal-

lahu aleyhi vesellem) söz ve uygulamalarına dayanır.

Allah'ın emrettiği şekilde yapılması gereken ibadetlerin yerine herhangi bir şeyin konması düşünülemez. Yerine konacak şey başka bir ibadet olsa da. Farz/vacip bir ibadetin yapılmamasını caiz kılacak şey, bir mazeret durumu olabilir. Bir mazeretin ibadeti yapmamayı mübah kılması için gerekli durumlar da, ibadetlerin rükün ve şartlarının anlatıldığı eserler olan fıkıh kitapları ve ilmihallerde belirtilmiştir.

Kurban da; şekil ve şartları belli olan ibadetlerden biridir. Kurbanın birkaç çeşidi vardır. Soruda sorulan, Kurban Bayramı'nda kestiğimiz kurban, Hanefî mezhebinde fetvaya esas teşkil eden görüşe göre vacip, diğer üç mezhebe göre ise sünnet-i müekkededir.

Diğer mezheplerin görüşünün üzerinde, sorunun ikinci kısmını ele alırken duracağız. Hanefî mezhebinde vacip bir ibadet olan kurbanın yerine başka bir ibadet konulamaz. Her ibadetin ayrı yeri vardır. Kurban kesmesini vacip kılacak maddi imkanlara sahip Müslümanların bu ibadeti ifa etmeleri mutlaka gereklidir.

Kurbanın sünnet-i müekkele olduğu görüşü

Yukarıda da söylediğimiz gibi kurban, Hanefî mezhebinde vacip olsa da diğer üç mezhebin genel görüşüne göre sünnet-i müekkeledir. İlgili eserlerde belirtildiği üzere sünnet ikiye ayrılır: Sünnet-i müekkele (kuvvetli sünnet) ve sünnet-i gayri müekkele (o kuvvette olmayan sünnet). Sünnet-i müekkelede, Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi vesellem) çoğunlukla yaptığı, nadiren terk ettiği ya da istisnai durumlar dışında hiç terk etmediği davranışlardır. Nitekim kurban ibadetini hiç terk etmemiştir -ki Hanefî mezhebinin kurbanı vacip görmesinin sebeplerinden biri de budur-. Sünnet-i müekkeledenin yapılması insana sevap kazandırır ancak yapılmaması durumunda bir günah işlenmiş olmaz.

Sünnetin yapılmamasına günah terettüp etmemesi, bazı Müslümanları tekâsüle sevk edebilmektedir. Halbuki işin sadece bu tarafının düşünülmesi bir gaflettir. Zira sünnetin yapılması insana sevap kazandırır, Allah'a yaklaşma yolunda çok önemli bir vesiledir. Allah'a yakınlık kazanma, O'nun rızasına nail olma, insanın en önemli ihtiyacıdır. Sünneti ihmal eden, bu fırsatı tepmiş olur. Dolayısıyla sünnetlerle ilgili olarak düşünülürken, yapılmadığı takdirde günah olup olmayacağı değil de, yapıldığı takdirde elde edilecek manevi kazanç ve terk edilmesinin bu kazançtan mahrumiyet olduğu zaviyesinden bakılması daha doğru olacaktır. Bu açıdan, sünnetin, özellikle de müekkele olanının tarifi olarak şöyle de söylemek mümkündür:

Yapıldığında büyük sevap, mükafat ve inşaallah Allah'ın rızası, yapılmadığı takdirde ise bu mükafattan mahrumiyet söz konusu olan fiillerdir.

Öte yandan, sünnet-i müekkeledenin terk edilmesinin günah olduğunu düşünen de birçok ulema vardır. (Bkz. Kâsânî, Bedâi-u's-Sanâyi, 1/147; Zuhaylî, el-Fıkhu'l-İslâmî ve Edilletuh, 1/362; Ruaynî, Mevâhibü'l-Celil, 1/539; Uleyş, Minehu'l-Celil, 2/488)

En azından, bir sünnetin her defasında yapılıp yapılmamasında olmasa da, o sünnetin tamamen hayatımızdan çıkarılması manasına terk edilmesinin bir Müslüman için kabul edilemez bir durum olduğu da üzerinde durulması gereken bir husustur. Kurbanı sünnet gören mezhep ve ulema da, gücü yeten kimsenin kurban kesmemesinin hoş karşılanmadığını belirtmişlerdir. (Bkz. İbn Kudame, el-Muğnî, 9/435)

Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyururlar: "Maddi imkanı olduğu halde kurban kesmeyen kimse, namazgâhımıza uğramasın!" (İbn Mâce, edâhî 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 14/24)

Hanefîler'in kurban gibi bazı ibadetlere vacip, diğer mezheplerin sünnet demesi, şöyle bir durumun da sonucudur: Hanefîler, mutlak surette yapılması gereken fiilleri, farz-vacip şeklinde iki kısımda mütalaa ederler. (Burası yeri olmadığı için detaylarına girmeyeceğiz. Arzu edenler, usul-i fıkıh, fıkıh ve ilmihal kitaplarının girişlerine bakabilirler.)

Diğer mezheplerde bu ayırım çok görülmez. Onlarda, mutlak surette yapılması emredilen fiiller vacip (veya aynı manada olarak farz) adını alır, bunun bir alt mertebesinde de sünnet-i müekkedede vardır. Yani Hanefî terminolojisinde vacip, farz ile sünnet arasında bir ara hüküm/kavramdır.

Diğer mezhepler bu kavramı kullanmadıkları için, Hanefîlerin vacip hükmünü verdiği bazı ameller (kurban gibi) onlarda sünnet, bazıları da (namazda Fatiha okumak gibi) farz olarak değerlendirilmiştir. Hanefîlerin vacip hükmünü verdikleri amellere yükledikleri bazı hükümlerin diğer bazı mezhep ve ulema tarafından sünnet-i müekkedeye yüklendiğini görüyoruz. (Mesela Hanefî mezhebinin, namazda bir vacibin sehven veya kasten terk edilmesi durumunda yapılması gerekenler, diğer bazı ulema ve mezheplerce sünnetin terkiyle ilgili olarak söylenmiştir. Örnek olarak bkz. Uleyş, Mi-nehu'l-Celil, 1/314)

Bu zaviyeden bakıldığında, aslında ibadetin hükmü, onun yapılıp yapılmamasının ibadet hayatındaki tesiri noktasında aslında aralarında çok fazla fark olmadığı görülmektedir.

Bir de meselenin şu yönü var: Yeterli maddi imkanlara sahip olan kimse, tasadduk etme, muhtaçlara yardımda bulunma noktasında yapabileceği pek çok şey, şahsi hayatı adına feragatte bulunabileceği pek çok harcama kalemi bulabilir. Bunun için, yılda bir defa vacip olan kurbanı feda etmeye ihtiyaç yoktur.

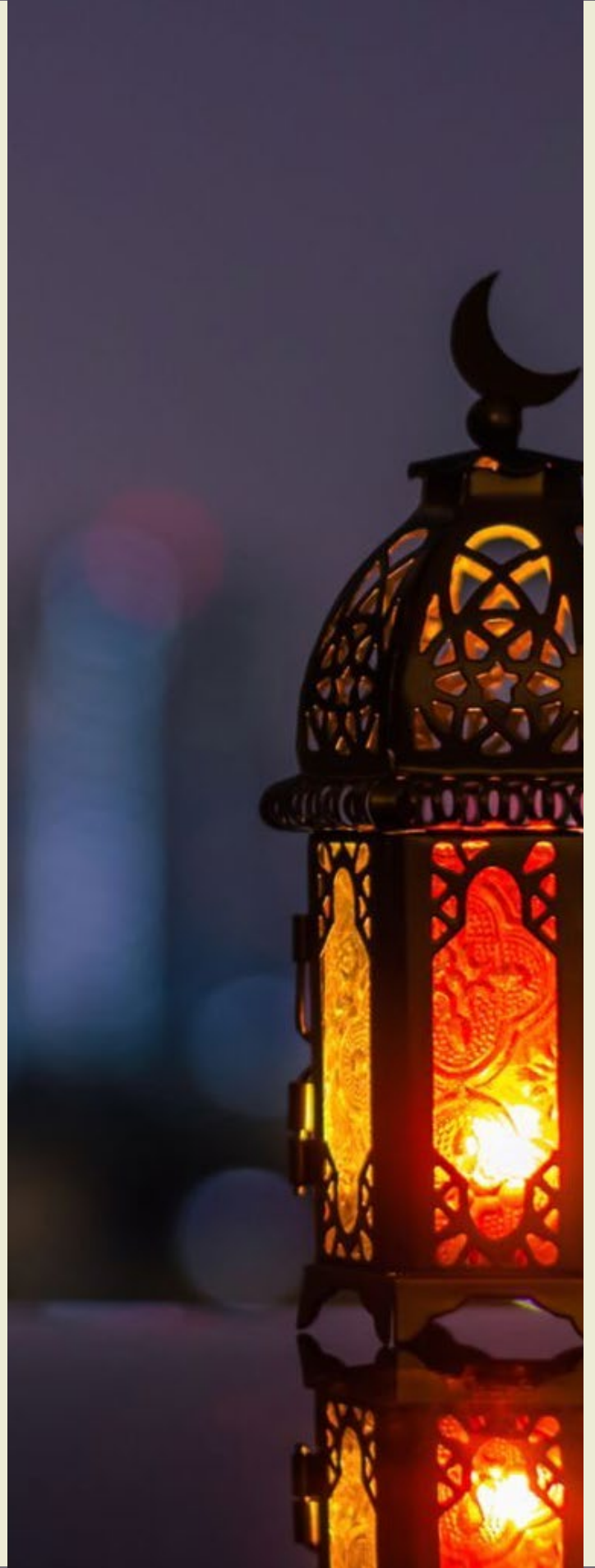
Kaldı ki insanların ete de ihtiyacı vardır. Bununla ilgili olarak onca organizasyon yapılmakta, bu vesileyle maddi imkân sahipleriyle ihtiyaç sahipleri buluşturulmaktadır. Yılda sadece bir defa Kurban Bayramı'nda et yiyen insanlar vardır. Yani kurban, ihtiyaçların giderilmesi adına da önemli bir vesiledir.

Aynı zamanda, Kurban Bayramı'nı idrak etme, kurban keserek Rab-bimize olan kulluğumuzu bu vesileyle de hatırlama, dinin şeâirinden olan bu ibadeti hayatımızda görme, çoluk çocuğumuzun da bu dinî/manevi tören ve kutlamaya şahit olması da çok önemli manevi ihtiyaçlardır. Müslümanın hayatında bunların da ayrı bir yeri vardır ve bir başka şeyle doldurulamaz. Kurban kesmemek suretiyle muhtaçların ihtiyacını göreceğini düşünme, kurbanı fuzuli bir şeymiş gibi telakki etme manasına gelir ve bu da çok yanlış bir yaklaşımdır.

Hele insanların kurban için verdiği paraları, onların haberi olmadan başka yardım faaliyetlerinde kullanma, hem aslı itibariyle hem de insanları aldatma olması yönüyle kabul edilemeyecek bir şeydir ki bu başka bir yazının konusudur.

Özetleyecek olursak: Her bir ibadette olduğu gibi kurbanın da dinimizde ve dinî hayatımızda ayrı bir yeri vardır; bir başka şey onun yerine ikame edilemez. Kurban kesmenin başka mezheplerde sünnet olması, bir yönüyle kavramsal bir farklılıktır, kurbanın dinimizin önemli bir ibadeti olduğu hususunda İslâm alimleri ve mezhepler arasında herhangi bir ihtilaf yoktur. Sünnetler, terk edilecek şeyler değildir. Bilakis bizim için çok önemli Allah'a yakınlık vesileleridir.

Peygamber Efendimiz (sas) Adına Kurban Kesme

Kurban ibadetiyle ilgili kimileri tarafından yapılan, kimileri tarafından tenkit edilen bir uygulama, Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) adına kurban kestirme uygulamasıdır. Öncelikle burada karıştırılmaması gereken husus şudur ki; tüm ibadetler gibi kurban da Allah için, Allah adına yapılır, başkası adına yapılamaz. Başka mülahazalar, ibadetteki ihlası öldürür, ibadeti batıl kılmaya kadar varır. “Efendimiz adına” derken ifade benzerliği olsa da aslında bu manaya muhalif bir şey kastedilmemektedir. Kurban yine Allah için kesilmekte ama kişi, kestiği kurbanın sevabını Peygamber Efendimiz’e hediye etmekte, bu kurban vesilesiyle Cenab-ı Hak’tan, Efendimiz’e olan lütuflarını artırmasını dilemektedir; uygulamanın mahiyeti bundan ibarettir.

İşte bu manada kişinin gerek Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) gerekse başkası adına, gerek hayattaki birisi gerekse şu an yaşamayan birisi adına kurban kestirmesi caizdir ve bizzat Efendimiz’in bir uygulamasına dayanmaktadır. Allah Resûlü, kurban bayramında iki koç kurban etmiş ve birisini kendisi ve ailesi adına, diğeri ise Allah’ın birliğine inanan ümmeti adına kurban ettiğini söylemiştir. (İbn Mâce, edâhî 1; Ebû Yusuf, el-Âsâr s. 61; Taberânî, el-Mu’cemü’l-evsat 3/319)

Başka bir rivayette, ikinci kurbanı, ümmetinden kurban kesemeyenler adına kestiği dile getirilmektedir. (Taberânî, el-Mu’cemü’l-evsat 6/300)

Hazreti Ali (radiyallahu anh) de, Allah Resûlünün (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine, O'nun (sallallahu aleyhi vesellem) adına kurban kesmesini öğütlediğini, ömrünün sonuna kadar da bunu bırakmamaya niyetli olduğunu söylemiştir (Ahmed b. Hanbel, Müshed 2/420).

Bu rivayetlerden anlaşıldığına göre, başkaları adına, özellikle Efendimiz adına kurban kesmek caizdir, hatta müstehaptır.

Burada karıştırılan bir nokta şudur: Bazı imam ve fakihlerden, hayatta veya ölmüş birisi adına kurban kesilmesinin caiz olmadığına (en azından bazı şartlarla caiz olduğuna) dair bir görüş nakledilmektedir. Bu görüş; kesilen kurbanın, kendisi için kesilen kişinin kurbanı kabul edilmesi, dolayısıyla eğer kurban borcu varsa bu borcu düşürmesiyle ilgilidir. Evet, kurban borcunun düşmesi için, kişinin eğer yaşıyorsa vekâlet vermiş olması; şayet vefat ettiyse, vefat etmeden önce bunu vasiyet etmiş olması gereklidir. Zira kurban bir ibadettir ve ibadet kimin üzerine vacip ise onun irade, niyet ve kastı gereklidir. (Bununla birlikte, Sünnet'te bunun istisnası sayılabilecek bazı durumlar da vardır.)

Halbuki şu ince nokta dikkatten kaçmaktadır: Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) adına kurban kesildiğinde, aslında bu kurbanın sahibi, yine kurbanı kesen kişidir. Bu kişi yalnızca kurbanının sevabını Efendimiz'e hediye etmekte, kestiği bu kurbanı vesile ederek Cenab-ı Hak'tan, Efendimiz'e olan rahmetini, lütfunu, keremini artırmak istemektedir. Kurbanını, duasının kabulüne vesile ve şefaathane kılmaktadır. Yani kurban yine kesen/kestiren kişinin kurbanıdır; kurban sahibi odur. Dolayısıyla bu konu, fukahanın cevaz vermediği konudan farklıdır. Bunda herhangi bir

mahzur olması şöyle dursun, bu konuda bizzat Efendimiz'in (sallallahu aleyhi vesellem) uygulama ve tavsiyeleri mevcuttur. Bu da meseleyi en azından caiz kılar. Müstehap veya sünnet kabul edilmesi de mümkündür.

Böyle kesilen bazı kurbanlıkların üzerine yer yer, kurban sahibi olarak Efendimiz'in (sallallahu aleyhi vesellem) isminin yazıldığını görmekteyiz. Bu "masum bir teknik hatadır"; kurbanın sıhhatine zarar vermez. Hatta kurban sahibi belki isminin bilinmesini istemiyor, hayrını gizli tutmak istiyordur, bu uygulama bunu da sağlamış olur. Kurbanı kesenin, kurban sahibinin ismini bilmesi de zikretmesi de kurbanın bir şartı değildir; kurbanın, sahibinin vekaletiyle kesiliyor olması yeterlidir.

Özetle; Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi vesellem) adına kurban kestirmek caizdir, dinen herhangi bir sakıncası yoktur. Bunun Sünnet'te delili vardır.

Kurban Organizasyonlarında Dikkat Edilmesi Gerekenler

islâm'ın önemli ibadetlerinden biri olan kurban ibadetinin geçmişi, insanlık tarihinin başına kadar uzanır. Kurban, fertlerin üzerine vacip olan bir ibadettir. Bununla birlikte bu ibadetin sosyal bir yönü de vardır; fertler, kestikleri kurbanın etini başkalarıyla da paylaşırlar. Bu da toplumun fertleri arasında yakınlaşmaya, kaynaşmaya, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının giderilmesine katkıda bulunur.

Kurban kesmek, Rabbimiz tarafından biz kullarına yüklenmiş bir sorumluluk ve pek çok hikmetleri olan bir ibadettir. Başka bir şey, başka bir ibadet onun yerini tutmaz. Her ibadetin kendine ait ayrı bir yeri vardır. Dolayısıyla, kurban kesmenin yerine sadaka verme, iyilik yapma gibi bir şey konulamaz. Bunlar ayrı ayrı ibadetlerdir, hepsinin kendine göre ehemmiyeti vardır ve tüm ibadetlerin dinimizin ortaya koyduğu şekliyle yerine getirilmesi, biz kulların vazifesidir. Bu, ibadetlerdeki taabbüdüliğin, yani ibadetleri Allah emrettiği için ve O'nun emrettiği şekilde yapmanın gereğidir.

Kurban Organizasyonları

Az önce söylediğimiz gibi kurban ferdî bir ibadettir. Ama bu, fertlerin bu konuda bir araya gelip yardımlaşmalarına, kurban etrafında yapacakları müşterek faaliyetlere mâni değildir.

Hem kurban sahiplerinin –özellikle de herhangi bir sebeple kendi kurbanlarını kesme imkânı olmayanların- işini kolaylaştırma hem de konunun sosyal yönünün daha geniş bir alana taşınması adına bazı kuruluşlar kurban organizasyonları yapmakta, kurban kesecek kişiler adına toplu olarak bu işi gerçekleştirmektedirler. Konu hem bir ibadetle ilgili olması hem de işin maddi boyutunun bulunması, meselenin hassasiyetle ele alınmasını ve tüm şartlarına riayet edilerek yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Her şeyden önce şu hususun üzerinde durmakta fayda var: Kurban organizasyonları yapan hayır kuruluşları; bizim işimizi kolaylaştıran, bize hayır fırsatları hazırlayıp sunan, ferdî imkanlarımızla yapamayacağımız ölçüde hayır-

1. Vekâlet

larımızı geniş alana taşıyan, bu meyanda dünyanın öbür ucundaki insanlara el uzatabilmemizi sağlayan kuruluşlardır. Varsa kötü niyetli olanları istisna edecek olursak bu kuruluşlar, bizim gibi iyilik yapmak isteyen insanlara yardım etmeye ve yapılan hayırların dar bir alanda sıkışmasındansa çok geniş alanlara taşınmasını sağlamaya çalışan "hayır emekçileri"dir.

Bu tür kurumlardan hizmet alan insanlar olarak bizlerin meseleye böyle yaklaşmamız ve bu kurumlara karşı minnet duymamız gerekir. Yoksa hep şüphe ve ithamlarla meseleye yaklaşma, kötü örneklerden hareketle tüm kuruluşları karalama, bu imkanlardan mahrum kalmamıza sebebiyet vereceği gibi, işi yapan insanların da kuvve-i maneviyesini kırar. Ancak bu, işi denetlememize ve sorgulamamıza mâni değildir, olmamalıdır. Zira denetleme ve sorgulamalarımız sayesinde iyi niyetli kişi ve kurumlar kötü niyetlilerden ayrılır, bu kurumlar, varsa eksikliklerinin ve hatalarının farkına varır, onları giderir ve telafi ederler. Bunun yanında bu kuruluşlara da düşen; meşruiyet, dürüstlük ve şeffafiletten taviz vermemeleridir.

Şimdi maddeler halinde, kurban organizasyonlarında dikkat edilmesi gereken hususları ortaya koymaya çalışalım:

Yukarıda söylediğimiz gibi kurban ferdi bir ibadettir. Her ibadette olduğu gibi kurban ibadetinde de kişinin niyeti, yani yaptığı bu işi Allah'ın rızasını kazanmak için yapması şarttır.

Kişi kurbanını kendisi kesebileceği gibi vekâlet vermek suretiyle başkasına da kestirebilir. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Veda Haccı'nda yanında getirdiği yüz kurbandan altmış üçünü kendisi kesmiş, geri kalanlarını kesmesi için de Hazreti Ali'yi vekil tayin etmişti (Müslim, Hac, 19).

Vekâlette önemli olan, vekâleti alan tarafın, o kurbanı, kurban sahibi adına kesmesidir. Araya pek çok aracı girebilir, mahzuru yoktur. Yani bir kişi bir başkasına, o bir diğerine, o bir kuruma, o kasaba... devredebilir bu silsilenin uzamasının bir önemi yoktur. Sonuçta kurbanı kesecek kişinin, onu kurban sahibi adına kesiyor olması yeterlidir.

Vekâlet vermede lafızların da önemi yoktur, aslolan, bu mananın gerçekleşmesidir.

Netice doğru şekilde hâsıl olduktan sonra vekâletin hangi şekilde verildiğinin de önemi yoktur. Kişi vekâletini vekile bizzat yüz yüze verebileceği gibi yazıyla, telefonla, e-postayla, bir kuruluşun bunun için hazırladığı formu doldurarak... da verebilir; kurbanı kesecek kişinin onu kurban sahibi adına kesiyor olması yeterlidir.

Kurbanı kesecek kişinin, kurban sahibinin adını bilmesi, keserken onun adını zikretmesi de şart değildir. Ancak herhangi bir karışıklığın, unutmama gibi bir durumun yaşanmaması ve aynı zamanda oluşabilecek muhtemel şüphe ve töhmetlerin izalesi adına böyle yapılırsa daha güzel olur. Yani bu, kurbanın bir şartı değildir; kurulacak sistemle ilgili bir teyit mekanizması olarak düşünülebilir.

2. Kurban İçin Toplanan Para

Her Şeyden nce Şunu özellikle vurgulamamız gerekir: Yazının giriŐinde de söylediğimiz gibi kurban, Rabbimizin bizi mükellef kıldığı ibadetlerden biridir ve onun yerine başka bir Şeyin -bu başka Şey bir ibadet bile olsa- konması mümkün değildir. Dolayısıyla, kurban için para toplayıp sonra onu başka yerlere harcamak kesinlikle caiz değildir. GerekŐesi ne olursa olsun böyle bir Şey, hem ibadetlerle oynamak hem de insanları aldatmaktır, onların hukukuna girmektir ve onların güvenlerini kırma gibi vahim sonuçları da ortaya ıkarcaktır.

Bunu çok kesin bir Şekilde ifade ettikten sonra kurbanın malı yönüyle ilgili diğer meselelere geçebiliriz.

Öncelikle, kurbanda malı konuların ibadetin özüyle iliŐkisini doğru anlamalıyız: Kurban için verilen para, kurbanın sahih/geçerli olmasının Şartı değildir. Yani kurban sahibinin ille de kendi kurbanının parasını kendisinin vermesi diye bir Şart yoktur. Örneğin: Kurbanlık hayvan, birisi tarafından kendisine hediye edilmiŐ olabilir.. bir başkası ondan para almadan onun adına kurban kesilir/kestirebilir (yeter ki adına kurban kesilen kişinin vekaleti olsun).. kişi birisine, kurbanını kesmesi için para ver-

miŐtir ama verdiği meblağ kurban için yeterli olmamiŐtır da o kişi geri kalanını kendisi tamamlayıp kurbanı kesmiştir... Örneklere uzatabiliriz. Bunların hepsi caizdir ve kişinin kestiği kurban sahihtir.

Kurban ibadetinin yerine gelmesi için gerekli Şart, kişinin kurbanı niyet etmesi ve vekile bunun için vekâlet vermesidir. Parayla ilgili konular, işin iŐleyiŐinin gerekleri ve vasıtalarıdır, ibadetin özünde olan bir Şart değildir. Benzer durum hac ibadeti için de geçerlidir; hacda Şart olan, mübarek topraklara gidip hac mensikini eda etmektir. Mali konular, bunu sağlamamanın araçlarıdır. Bu konuyu iyi anlamakta fayda var, zira ileride gelecek bazı konular bununla ilgili olacaktır.

Kurban organizasyonları için para toplama meselesine gelecek olursak; her Şeyden nce Şunu belirtmek gerekir ki, yazının başında da değindiğimiz gibi konu öncelikle bir ibadettir, sonra mali yanı olan bir meseledir. Bu ikisi de mevzuun hassasiyetle ele alınmasını gerektirmektedir. Bunlarda ortaya çıkacak bir sorun, ilki itibariyle bir ibadette eksikliği, Rabbimizle münasebetlerimizde bir aksamayı; ikinci durum itibariyle ise birilerinin maddi açıdan zarar görmesini ve insanlar arasındaki güvenin sarsılması netice verecektir.

Bu tür olumsuz durumların ortaya çıkarmaması adına belki en başta söylenecek şey, her şeyin şeffaf olmasının, tarafların konunun gerekli tüm detaylarına vâkîf bulunmalarının lüzumudur.

Kurban organizasyonları genel çizgileriyle şöyle yürür: Organizasyon, kurban kestirecek insanlardan kurban paralarını toplar, o paralarla kurbanlık hayvanlar satın alır ve kestirir. Daha sonra bu kurbanların etlerini, ya kurban sahiplerine ulaştırır ya da onlardan aldıkları yetki çerçevesinde muhtaç insanlara veya kurumlara dağıtır. Bunu yurtiçinde yapabileceği gibi yurtdışında da yapabilir, tek yerde yapabileceği gibi farklı yerlerde de yapabilir. Talep eden kurban sahiplerine kurbanlarından hisse vermeyi taahhüt edebileceği

gibi etmeye de bilir. Bütün bunlar, organizasyonla kurban sahipleri arasındaki anlaşmayla belirlenir. Daha doğrusu, organizasyon kendisine bu konuyla ilgili şer'î sınırlar çerçevesinde bir misyon, bir hedef ve format belirler ve bunu insanlara arz eder; dileyen kabul edip katılır dilemeyen katılmaz.

Hususiyle büyük organizasyonlarda çok katı kurallar belirlemek işi zorlaştırır. Onun için, Allah'ın kurban ibadeti için belirlediği maksat, hedef ve ahkâm uyaacak, kurbanın sıhhatine mâni olmayacak, suizan ve suiistimale kapı aralamayacak, yerleşik kanun ve kurullarla çatışmayacak, şeffaf ve anlaşılır herhangi bir sistem bu iş için yeterli olacaktır.

3. Havuz Sistemi

En başta şunu tespit etmekte fayda var: Her bir kurbanlık her bir hayvanın sahibi/sahipleri ayrı ayrı belirlense, o kişilerden bizzat kendi kurbanlarının fiyatı tahsil edilse, neticede de herkese kendi kurbanının etlerinden verilse tabii ki bu en güzeldir ki bazı kuruluşların bu şekilde hareket ettiğini biliyoruz. Böyle bir uygulamaya kimsenin itirazı olamaz. Küçük bir organizasyonda işin böyle yapılması tavsiye edilir. Ancak büyük organizasyonlarda bunu yapmak çok zor, hatta bazı durumlarda imkansızdır.

Kurban organizasyonlarındaki uygulamalardan biri, -özellikle farklı yerlerde, farklı ülkelerde kurban kesilecekse toplanan paralarla bir havuz oluşturma, toplam harcama miktarını tespit etme, sonra bundan her bir hisseye düşen ortalama miktarı hesap ederek kesilecek kurbanların ve hisselerin fiyatlarını buna göre belirlemedir.

Biraz daha açacak olursak, örneğin geniş çaplı bir kurum, hem muhtaç insanların ihtiyaçlarını görüp kalblerine girme, hem de kurbanların kesileceği yerdeki hayır ve hizmet kurumlarının kurban ve et ihtiyacını karşılama amacıyla dünyanın değişik ülkelerinde kurban organizasyonu yapar. A ülkesinde kurban fiyatları -mesela- 100 Dolar iken B ülkesinde 120 Dolar, C ülkesinde ise 140 Dolar'dır.

Bu durumda yapılabilecek bir uygulama; her bir ülkede kesilecek kur-

banlar için ayrı ayrı kampanyalar yapıp insanlara öyle duyurmaktır. Yani A ülkesinde kesmek isteyenlerden 100 dolar, B ülkesinde kesmek isteyenlerden 120 dolar, C ülkesinde kesmek isteyenlerden de 140 Dolar toplanıp, her bir kurbanın, kurban sahibinin istediği yerde, daha önce belirlenmiş olan fiyata kesilmesidir. Bu bir usuldür ve bunda herhangi bir karışık durum yoktur.

Kurban organizatörlerinin yaptıkları bir uygulama da şu şekildedir: Kurum, farklı yerlerde yapacağı organizasyonun masraflarını bütün olarak hesap edip ortalamasını almak suretiyle bir hisse fiyatı belirler. Havuz sistemi derken bunu kastediyoruz. Yani organizasyon kimi yerde 100 Dolar'a, kimi yerde 120 Dolar'a kurban kestiriyorsa, bütün bunların ortalamasını alıp bir fiyat çıkarır ve insanlara öyle duyurur. Yani hisse fiyatını mesela 110 Dolar olarak belirler; bununla, 100 Dolar'a kestirdiği yerden artırdığı 10 Dolar'la, 120 Dolar'a kestirdiği yerdeki eksikliğini kapatır. Bu durum insanlara net ve şeffaf olarak söylendiği takdirde bunda da herhangi bir sakınca yoktur. Yani kurban sahibi bilir ki, onun kurbanı A ülkesinde 100 Dolar'a alınmış bir hayvanla kesilmiş olabileceği gibi, B ülkesinde 120 Dolar'a alınmış bir hayvanla da kesilmiş olabilir. Başta söylediğimiz gibi esasında kurbanın kaçta alındığının, kurbanın sahih olması açısından bir önemi yoktur; önemli olan, kişinin kurban kestirme niyet ve iradesi ve netice itibariyle bunun hayata geçirilmesidir.

Burada çokça akla takılan bir soru şudur: Kişi kurban için 110 Dolar vermiş olsa ve kurbanı 120 Dolar'a kesilse, kurban parasının hepsi kendisinden çıkmadığına göre kurban hayvanının mülkiyetine tam sahip olmamış, bundan ötürü de kurbanı sahih olmamış mıdır?

Hayır, kişinin kurbanı sahihtir. Tekraren söyleyelim, kurban ibadetinde aslanan, kişinin kurban kesme niyet ve iradesidir. Mali konular bunu gerçekleştirmenin aracısıdır; işin özünden değildir, ibadetin rüknü ya da şartı değildir. Havuz meselesinde olduğu gibi, kurum, insanlara net ve şeffaf olarak sistemi anlattığında, insanlar nasıl bir sisteme dâhil olduklarını bilerek ve kabul ederek organizasyona katılmaktadırlar. Dolayısıyla aslında "Benim kurbanım şu kadar paraya senin kurbanın bu kadar paraya alındı" diye düşünmek bile artık çok doğru olmamaktadır. Zira farklı farklı ülkelerden toplu bir alım yapılmış, toplam masraf da hisselerine pay edilmiştir.

Bunu şöyle de düşünebiliriz: Nasıl ki bir kişi toplu kurban kestirmek için bir çiftlikten 10 tane koyunu toplam 1.000 Dolar'a alsa ve kurban sahibi olan 10 kişinin her birinden 100'er Dolar toplayıp onların kurbanlarını kestirse bunda bir sakınca görmeyiz. Halbuki bu koyunlardan her birinin aslında farklı kıymetleri vardır ama -kurban sahiplerinin bilgisi ve izni dahilinde olduktan sonra- toplu alımda artık buna bakılmaz.

Konuştığımız mevzuda da bunun çok daha büyük planda yapıldığını düşünebiliriz. Farklı ülkelerde, farklı fiyatlara satılan hayvanlar, tek bir organizasyon eliyle toplu bir alımla alınmış ve ortalama bir fiyat çıkarılıp katılımcılara öyle yansıtılmış olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, herkesin sistemin işleyişine dair bilgilendirilmesidir.

4. Masraflar (Organizasyon Masraflarının Kurban Fiyatına Eklenmesi)

Bu tür organizasyonlarda yapılan uygulamalardan biri de, kurbanlık hayvanların alım fiyatlarının yanında organizasyon masraflarının da hisse fiyatına eklenmesidir.

Böyle büyük bir organizasyonun tabii ki pek çok masrafı olur. Bu masraflar hayırsever bir sponsor tarafından karşılanmıyorsa, organizatörler bunu da hisse sahiplerinden almak durumunda kalır ve hisse fiyatlarına yansıtırlar. Bunun da insanlara detaylı bir şekilde söylenmesi gerekir. Zaten özellikle kurumların sıkı denetlendiği yerlerde kurum yöneticileri gelir ve giderlerini en ince detaylarına kadar belgelemek zorundadır. Bu da olası suiistimallerin önüne geçme adına bir tedbirdir.

Kötü niyetli kişiler tabii ki buna rağmen bir suiistimal yolu bulabilir ancak bunu aşma adına insanlar güvendikleri kuruluşlar aracılığıyla bu işi yapmaktadırlar. Tüzüğü ve uygulamaları şeffaf bir biçimde resmî kurumlarla ve kamuoyuyla paylaşılan kuruluşlarda suiistimal payı asgari seviyeye iner. Hele söz konusu olan, idarecilerini ve kadrolarını tanıyıp güvendiğimiz bir kuruluşsa. Her detayın bilinemediği hususlarda işin oluru bulduktan sonra her meseleye yine şüpheyle yaklaşmak, olurları olmaz hale getirir, hayatı zorlaştırır. İnsan, elinden gelen tüm tedbirleri aldıktan sonra, bilemediği küçük boşlukları güveniyle doldurmak durumundadır.

Masraflar konusunda akla gelebilecek bir tereddüt, yapılan tüm masrafların gerekli olup olmadığı, masraf kalemi olarak gösterilen bazı şeylerin lüks, israf kategorisinde olabileceğidir. Bununla ilgili de kurumlar masraflar için belli bir limit koymalıdır. Yani iş havalı ettikleri kurum ya da kişilere, masraf kalemlerinin çıkabileceği üst limiti söy-

leyip daha fazlasının hisseye yansıtılmayacağını şart koşmalıdırlar ki suiistimallere kapı aralanmasın.

“Time to Help” derneğine sordüğümüz sorular ve aldığımız cevaplar şöyledir:

Soru:

Toplanan paralar kurban organizasyonunda yer alan kişilerin yeme içmeleri, yol masrafları, kalacak yerleri için de harcanıyor mu?

Cevap:

“Eğer sorunuzda kurban organizasyonuna katılmak için farklı yerlerden kesim yapılan ülkelere giden ziyaretçilerin masrafını soruyorsanız, bu kişiler bütün giderlerini kendileri karşılıyor.

Bütün ülkelerde yereldeki yardım dernekleri ile çalışıyoruz. Onların bize bildirdiği organizasyon giderleri aşağıdaki şekildedir:

- Kurbanlıkların pazardan veya çiftliklerden satın alma maliyeti
- Kurbanlıkların mezbahanelere getirilmesi ve evlere dağıtım için nakliye masrafları (araç, benzin ve şoför)
- Kira maliyetleri (mezbahane, hayvan barınakları vs. gibi)
- Organizasyonda görev alan bütün personel giderleri (kasap, veteriner, eti parçalama, paketleme, yükleme ve dağıtmada görev alanlar vs.)
- Materyal giderleri (yelek, branda, poşet vs.)
- Kurban sonrası temizlik masrafları
- Organizasyonu gerçekleştiren kurum masrafları

Not: Kesim organizasyonunu gerçekleştiren kurumlar ile yaptığımız anlaşmaya göre, onlar tüm organizasyon maliyetlerini %15 ile sınırlı tutmalı ve bizden talep edilen miktarın %85'ini kurbanlık satın almada kullanmalı.”

Soru:

Kurban organizasyonundan toplanan paralardan, organizasyonu yapan kurum/kuruluşun kurban mevsimi ve organizasyonu dışındaki giderlerine harcanıyor mu? Örneğin, varsa kuruluşun faturalarının, kirasının, çalışanların maaş vb. giderlerinin ödenmesi gibi.

Cevap:

“Biz kamu yararına faaliyet gösteren bir dernek statüsünde çalışmalarımızı yürütüyoruz ve bütün giderlerimizi bize gelen bağışlardan organizasyon payı almak suretiyle karşılıyoruz. Bulduğumuz ülkedeki dernek mevzuatına göre bu oran %30'a kadar makul karşılanmaktadır. Biz de oranımızı şu şekilde hesaplıyoruz: Bir önceki yılda gerçekleşen toplam yönetim giderlerimizi (kira, personel, büro malzemeleri vs.) yine aynı senenin bütün projelerden gelen toplam bağış rakamına oranlıyoruz. Bu sene bu rakam %12 çıktı. Biz bu oranı bütün kampanyalarımıza uyguluyoruz. Yani kurban için de %12 oranında organizasyon gideri alıyoruz.”

Bu uygulamalarda dinî herhangi bir sakınca yoktur. Kurban sahibi, kendisinden talep edilen miktarı verirken şunu bilmektedir ki, verdiği paranın şu kadarı doğrudan kurban alımına, şu kadarı da kesimin ve organizasyonu yapan kuruluşun masraflarına gitmektedir. Dolayısıyla kişi, kurbanı tekabül eden miktarı kurban ibadeti için, geriye kalan miktarı da organizasyonun masraflarına ve bu hayırlı hizmeti kendisine sunan kurumun devamlılığı adına ortaya çıkan diğer giderlere harcanmak üzere verdiği bir sadaka olarak düşünmelidir.

5. Arta Kalan Paralar

Yine çokça sorulan ve üzerinde konuşulan bir diğer husus da kurban organizasyonundan arta kalan paraların nasıl kullanılacağı hususudur.

Eğer tüm organizasyon gerçekleştirildikten sonra geriye bir para kalıyorsa, o paraya da kurban alınıp kesilmeli, yani kurban için toplanan tüm paralar kurban kesiminde kullanılmalıdır. Suizan ve suiistimallerin önüne geçme adına bu çok büyük önem arz etmektedir. Kurban sahiplerinden bunun için önceden izin alınması durumu bundan müstesnadır.

Yine bununla ilgili soru sordumuz "Time to Help" derneğinin cevabı şu şekildedir:

"İçinde bulunduğumuz ülkenin dernekler mevzuatı gereği bize hangi amaç için bağış yapıldıysa sadece o amaç doğrultusunda harcama yapmak durumundayız. O yüzden gelen kurban bağışlarının tamamı yine kurban organizasyonu için kullanılmaktadır. Kampanya sonrası elimizde kurbanla ait bir miktar kalmamaktadır."

6. Kurbanların Kurban Bayramı'nda Kesilmesi

Kurban Bayramı'nda kesilen kurbanın dinî istilahtaki adı "udhiyye"dir. Bu bir açıdan "kurban" kavramının genişliğinde olsa yani "ibadet kastıyla kesilen hayvan" anlamına gelse de genelde diğer kurbanlar farklı adlar (akika, hedy vs.) almış olup, udhiyye genel olarak Kurban Bayramında kesilen kurbanın özel adı gibi olmuştur. Biz de aşağıdaki açıklamalarımızda onu bu manada kullanacağız.

Udhiyyelerin Kurban Bayramında, "eyyâmü'n-nahr" denilen kurban kesim günlerinde kesilmesi şarttır. Bu da -fukahanın ekseriyetine göre- bayramın ilk üç günüdür. Çünkü udhiyye, aynen namaz ve oruçta olduğu gibi vakte bağlı bir ibadettir. Ancak kurbanın her türü vakte bağlı değildir. Mesela bir kişi nafile olarak kurban kestirmek isterse senenin herhangi bir gününde bunu ifa edebilir. Akika ve vakte bağlı olmayan adaklar da böyledir.

Bundan dolayı, bazı organizasyonlar şöyle bir uygulama geliştirmişlerdir: Katılımcıların udhiyye sıfatıyla kestirdikleri kurbanlarını mutlaka kurban kesim günlerinde kesmekte, diğer kurbanları yani adak, nafile ve akikaları keserken ise -kurban sahiplerinden izin almak şartıyla- başka maslahatları da gözetmektedirler. Bu maslahatlardan bazıları şunlardır:

Udhiyye dışındaki kurbanların bir kısmını, Kurban Bayramından bir iki gün önce kesip etlerini hazırlayarak, iştirakçilerin bayramın ilk günü kurban eti yemelerini sağlamaktadırlar. Zira bayramın ilk günü yapılan kesimlerden çıkan etlerin insanlara ulaştırılması zaman alacak, insanların kestiği tek kurban buysa, kültürümüzde olduğu şekliyle ailesine bayramın ilk günü kurban eti yedirmekten mahrum kalacaktır.

Udhiyye dışındaki kurbanların bir kısmının kesimi ise seneye yayılmaktadır. Zira aynı anda kesilen kurbanların depolanması da ayrı bir külfettir. Bu kurbanlar, et ihtiyacı ortaya çıktıkça kesildiğinde hem etler taze olarak yenmiş hem de depo masrafından kurtulmuş olur.

Udhiyye dışındaki kurbanlarla ilgili olarak yapılacak bu ve buna benzer uygulamalar, bu kurbanların özel bir kesim vakti olmadığı için caizdir, bunda herhangi bir sakınca yoktur. Tabii ki bunun yapılabilmesinin şartı, kurban sahiplerinin bundan haberdar olması, kurbanlarını verirken bunu kabul ederek vermeleridir.

Burada karıştırılan bir nokta vardır: Malum olduğu üzere, yeterli imkanlara sahip bulunan bir Müslümanın Kurban Bayramı'nda kurban kesmesi vaciptir. Kişi tek bir kurban kesebileceği gibi birden fazla da kesebilir. Bu durumda, -kişiye bir kurban kesmek vacip olduğu için- kestiği kurbanların biri, onun üzerindeki kurban borcunu düşürecek, diğerleri ise nafîle olmuş olacaktır. Ancak kişi, mesela 5 tane kurban kesiyorsa hepsini "udhiyye" sıfatıyla kesmek de isteyebilir. Bunlardan birinin vacip borcunu düşürmesi, diğer dördünü udhiyye olmaktan çıkarmaz. Burada değişen, diğer dört kurbanın sadece kişiye vacip olmaması-

dır ki bunun başka şahıslar açısından bir önemi yoktur. Dolayısıyla kişi 5 kurban verip hepsini de udhiyye olarak kayıtladıysa, bütün bu beş kurbanın hepsinin kurban kesim günlerinde kesilmesi gerekir.

Bazı organizatörlerin buradaki durumu yanlış anlayıp, "1 tanesi vacip, onu Kurban Bayramı'nda kesmemiz gerekir ama diğer 4 tanesi nafîle, dolayısıyla herhangi bir zaman kesebiliriz" gibi düşünceleri olasıdır.

Bu bir yanlış anlamadır. Diğer dört kurbanın farklı zamanlarda kesilebilmesi için kurban sahibinin bunu kabul etmesi gerekir. Aynı durum, maddi imkanları kısıtlı olduğu için kendisine kurban vacip olmayan kimse için de geçerlidir. Yani

bu kişinin kestiği kurbanın, (kendisine kurban vacip olmadığından dolayı) nafîle olması, udhiyye olmasına mâni değildir.

Aynı şekilde, bir kurban, vakte bağlı olmayan adak veya akika da olabilir. Dolayısıyla aslında Kurban Bayramı'nda kesilmesi şart değildir. Ancak kurban sahibi yine de kurbanını Kurban Bayramı'nda kestirmek istiyordur. Bu durumda kişinin bu isteği mutlaka yerine getirilmeli, kurban, kesim günlerinde kesilmelidir.

İşte bu tür durumlarda organizasyona düşen, kurban aldıkları kişilerin kurbanlarının hangi türden olduğunu net olarak onlarla görüşmesi, eğer udhiyye değilse veya birden fazla udhiyye kesmek istiyorsa kurbanların sene içine dağıtılmasının maslahatlarını onlara anlatması ve mutlaka Kurban Bayramı'nda kesilmesi gerekenlerin dışında kalan kurbanların kesim zamanıyla ilgili tasarruf adına onların iznini almasıdır. Bu konuda kurban sahiplerine de düşen; kurbanının en verimli şekilde kullanılmasını önceleyerek, kuruluşa bu hususta gerekli izin ve yetkiyi vermesidir. Güvenmediğimiz bir organizasyona zaten kurbanımızı emanet etmeyiz; ama güvenip kurbanımızı verdiğimiz bir kuruluşa da kurbanın en güzel şekilde değerlendirilmesi adına gerekli yetkiyi verip hareket alanı sunmalıyız.

7. Ucuz Fiyata Kurban Kestirme

Şu tür duyum, şüphe ve endişeler de ortada dolaşmaktadır: Bazı kurumlar, kurban sahiplerinden, buldukları ülkenin veya beyan ettikleri başka bir ülkenin hayvan fiyatlarına göre bir meblağ almakta ama kurbanları, hayvanların çok ucuz olduğu bir ülkede kestirip dağıtmakta, geri kalanını da başka hayır işlerine sarf etmektedirler.

Ne amaçla yapılırsa yapılsın bu, insanları aldatmadır. Yukarıda dördüncü bölümde de değindiğimiz gibi, kurban adına toplanan tüm paralar, kurban kesimi ve masraflarına harcanmalıdır. Bu yapıldığı takdirde benzer suiistimallere açık kapı kalmaz.

8. Kurban Sahipleriyle Yapılan Anlaşmaya Sadık Kalma

Yukarıda da farklı şekillerde değindiğimiz gibi organizatör kurum; yaptığı tüm faaliyetlerde son derece hassas ve şeffaf hareket etmeli; yapacağı her şeyi kurban sahipleriyle paylaşmalı, onların izniyle yapmalı, onlarla yaptığı anlaşmanın her bendine uymakta titizlik göstermelidir. Bu, yapılan muamelenin sıhhati açısından önemli olduğu gibi, bu tür hayır faaliyetlerinin devamlılığı, daha sonraları yapılacak benzer faaliyetlerin sağlıklı yürümesi ve insanların katılımlarının sağlanması adına güvenlerinin kazanılması/kaybedilmemesi adına da çok büyük ehemmiyeti haizdir.

Mesela A ülkesinde kestirilmek üzere insanlardan para alındıysa, herhangi bir zaruret olmadan kurbanlar B ülkesinde kestirilmemeli; eğer böyle bir şey yapılmak zorunda kalındıysa, kurban sahiplerine (gerekirse kamuoyuna) gerekçesiyle birlikte duyurulmalıdır. Buna bağlı gelişecek yeni malî ve benzeri durumlar varsa onlarla ilgili de hesabını açıklamalıdır.

9. Kurban Etlerinden Alınacak Hisse

Yaygın uygulamalardan biri de, talep eden kurban sahiplerine, hayır için verdikleri kurbandan "hisse" adıyla bir miktar et verilmesidir. Bazı kurban sahipleri, mutlaka kendisi için kesilen hayvanın etinden almak istemektedirler. Eğer organizasyon küçükse, hatta bazı yerlerde yapıldığı gibi eğer kurban sahipleri kurbanlarının kesimi esnasında hazır bulunabiliyorlarsa belki bu mümkün olabilir. Ancak farklı farklı ülkelerde kurban kestiren bir organizasyonun bunu yapması mümkün değildir. Mümkün olsa da, yapmaya değmeyecek derecede büyük meşakkat içermektedir.

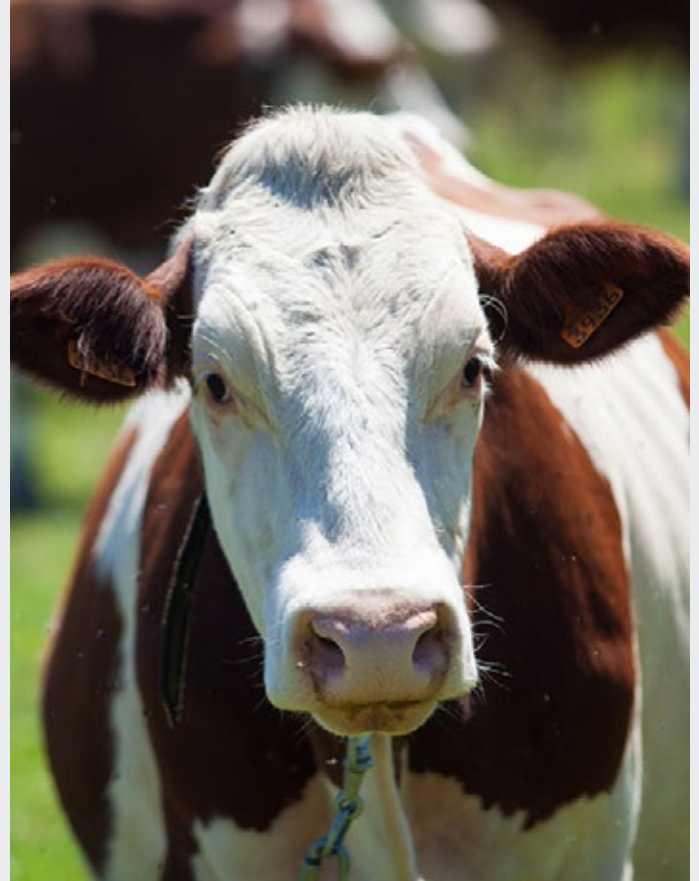
Öncelikle şunu tespit edelim; kişinin mutlaka kendisi için kesilen kurbanın etinden almasının gerektiği, başka bir hayvanın etinden alamayacağı şeklinde bir hüküm yoktur. Yani böyle bir durumda kişiye, kesilen başka bir kurbanın etinden verilmesi caizdir. Kişinin mutlaka kendi kurbanının etini alması üzerine anlaşma yapılması durumu bundan müstesnadır. Kaldı ki geniş çaplı organizasyonlarda durumun zorluğunu bilen hiçbir kurum böyle bir şey vaatmeyeceği gibi, yaptığı hayrı yerine ulaştıran kurumun işini zorlaştırma demek olan böyle bir şeyi de hiçbir hayır sahibi talep etmez/etmemelidir.

En başta söylediğimiz gibi, bu tür kurumlar, hayır sahamızı genişletmekte bize yardımcı olan kurumlardır. Bize düşen de, elden geldiğince onların işlerini kolaylaştırmak, onlara geniş bir hareket alanı bırakmaktır.

Aslında genel olarak bu tür organizasyonlara katılan insanların niyetleri hayır yapmaktır. Kurbanlarının etlerinin de çok küçük bir kısmını teberrüken almakta, geri kalanının ihtiyaç sahiplerine

ulaştırılmasını istemektedirler. Verdikleri paraların kurban ve hayra sarf edileceğinden emin olduktan sonra bunların pek çoğu zaten küçük detaylarla ilgilenmez.

Özetle: Kurban ibadetinden hedeflenen fayda ve maslahatların daha geniş bir alana taşınması adına yapılan "kurban organizasyonları", esas itibariyle çok hayırlı faaliyetlerdir. Bundan beklenen gayenin gerçekleşmesi; yapılan işin başta Allah'ın rızasına muvafık, dine ve hukuka uygun, titiz ve şeffaf bir şekilde icra edilmesiyle mümkündür. Böyle yapıldıktan sonra bu tür kurumlarla çalışma hem fertlerin işini kolaylaştırmakta, hem de onlara, kendi şahsi imkanlarıyla ulaşmaları çok zor olan yer ve insanlara ulaşarak hayır dairelerini genişletme fırsatları sunmaktadır. Bu hususta organizasyonu yapan kuruma görevler düştüğü gibi kurban sahiplerine de görevler düşmektedir.

Zilhicce Orucu

Zilhicce'nin başında dokuz gün oruç tutmak müstehaptır. Çün-

zilhiccenin ilk on günüyle alakalı hadisler bulunmakta, bu günlerin salih amellerle geçirilmesi tavsiye edilmektedir. Zilhicce orucuna zilhicce ayının birinde başlanıp dokuzuna kadar tutulabilir. Bayramın birinci günü olan 10 Zilhicce'de oruç tutmak haramdır. Çünkü o gün Müslümanların bayramıdır.

Peygamber Efendimizin zevcesi Hazreti Hafsa (r.a.) diyor ki:

"Allah Resulü (s.a.s.), dört şeyi terk etmezdi: Aşure günü orucu, Zilhicce'nin ilk on günü orucu, her ay üç gün orucu ve sabahın iki rekât sünneti." (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 45/375; İbn Kayyim el-Cevziye, Zadü'l-Meâd 2/62)

Efendimiz (s.a.s.), bir hadisinde de şöyle buyururlar:

"Allah indinde Zilhicce'nin ilk on gününde yapılan amellerden daha kıymetlisi yoktur. Bugünlerde tesbihi (Sübhanallah), tahmidi (Elhamdülillah), tehlili (La ilahe illallah) ve tekbiri (Allahu ekber) çok söyleyin." (Abd b. Humeyd, Müsned, 1/257)

Hacı olmayanlar, eğer Zilhicce'nin ilk dokuz gününü tutamayacaklarsa bile en azından 9 Zilhicce olan arefe günü oruç tutabilirler. Peygamber Efendimiz, bu gün tutulan orucun, geçmiş ve gelecek birer yıllık günaha kefarete olacağını bildirmiştir. (Müslim, Sıyâm 196, 197)

Bu günün faziletiyle alâkalı olarak da:

"Arefe gününden daha çok Allah'ın cehennem ateşinden insanları âzad ettiği bir gün yoktur." buyururlar. (Müslim, Hacc, 436)

Hacceden insanların arefe günü oruç tutmaları, Resûl-i Ekrem tarafından yasaklanmıştır. Zira bu gün oruçlu olan kimse hacca ait vazifelerini yapmakta zorlanır, belki tam manasıyla ifa edemez. O zaman da öncelikle yapması gereken vazifeyi ikinci dereceye atmış olur ki, bu da doğru değildir.

Arefe Gününün Faziletleri

Kurban Bayramından bir önceki güne arefe denmektedir. Bu günde hacılar Arafat'a çıkar ve orada bayram gecesine kadar ibadet eder, Allah'a yalvarırlar.

Arefe gününün fazileti hakkında hadislerde müjde dolu haberler vardır: Hz. Ebu Katade'nin (radiyallâhu anh) rivayet ettiğine göre Allah Resulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Arefe günü tutulan oruç, iki senenin günahına keffarettir. Bir önceki sene ve bir sonraki sene." (Beyhakî, es-Sünenü'l-kübra, 3/221)

Bir başka rivayette şeytanın Arefe günü çıldırdığı, perişan olduğu beyan edilmiştir. Çünkü Allah Arefe günü bütün müminlere afv ü mağfiretle muamele eder. (İmam Malik, Muvatta', Hac, 81) Daha başka rivayetlerde Allah Teâlâ'nın bu mübarek günde ayrı bir tecellide bulunduğu haber verilmiştir. Bu tecellinin sadece Arafat'ta bulunanlar için değil bütün müminler için geçerli olduğu belirtilmiştir. (Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr, 13/188; el-Müntehab min Müsnedi Abd b. Humeyd, 1/265)

Başka bir hadiste ise Allah Resulü (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Günlerin en faziletlisi arefe günüdür. Faziletçe cumaya benzer. O, cuma

günü dışında yapılan yetmiş hacdan faziletlidir. Duaların en faziletlisi de arefe günü yapılan duadır." (Muvatta, Hacc 246)

Hazreti Aişe validemizden ise şu rivayet nakledilmiştir: **"Allah, arefe gününde azad ettiği kadar kullarını başka günlerde cehennemden azad etmez. Allah mahlukata rahmetiyle yaklaşır ve onlarla meleklerle karşı iftihar ederek "Görüyor musunuz kullarım neler istiyorlar!" der."** (Müslim, Hacc 436)

Hazreti Ömer'in halifeliği zamanında Yahudilerden birisi gelerek: **"Ey Ömer, siz bir âyet okuyorsunuz ki, o âyet bize inseydi o günü bayram yapardık."** dedi. O âyet, Maide sûresinin üçüncü âyetiydi. Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştu:

"Bugün, sizin dininizi kemale erdirdim ve size nimetimi tamamladım."

Bu âyet, hicri onuncu yılda, Veda Haccı'nda, arefe günü olan cuma günü ikindiden sonra, Peygamber Efendimiz Arafat'ta "Adba" adındaki devesinin üzerinde vakfe yaparken nazil olmuştu. Deve vahyin ağırlığına dayanamamış olarak yere çökmüştü.

Hz. Ömer şöyle dedi: “Biz o günü ve o gün bu âyetin Allah Resulü’ne (sallallâhu aleyhi ve sellem) nazil olduğu yeri biliriz. Cuma günü Arafat’ta bulunuyordu.” demiş ve o günün zaten bayram olduğuna işaret ederek Arefe gününün önemini belirtmiştir.

Arefe günü özellikle bin adet İhlas suresi okumak büyük zatlardan tarafından tavsiye edilmiştir. Üstad Bediüzzaman Hazretleri bu konuda şöyle demiştir: Bizim memlekette eskiden Arefe gününde bin İhlas-ı Şerif okurduk. Ben şimdi bir gün evvel beş yüz ve Arefe’de dahi beş yüz okuyabiliyim. Kendine güvenen, birden okuyabilir. (Onüçüncü Şua)

Arefe gününü iyi değerlendirmeli, o gün hacılar Arafat’ta vakfe yapıp dua ederken manen onların yanında olduğumuzu hissederek dualarına iştirak edilmelidir. Böyle bir günde bizi günaha sokabilecek her şeyden uzak kalmalıdır.

Arefe gününü değerlendirme adına, oruç ve beş vakit namazın dışında nafile ve kaza namazları kılma, istiğfarda bulunma, muhasebe yapma, imkân ölçüsünde sadaka ve infakta bulunma şeklinde pek çok hayırlı amel yapılabilir.

Arefe günü bayramın bir öncesi olması hasebiyle bayram alışverişlerine çıkmak âdet olmuş olabilir. Ancak bu alışverişleri daha önce yapıp Arefe gününü evde ibadetle geçirmek tercih edilmelidir. Çünkü böyle bir gün senede bir defa gelmektedir ve seneye çıkıp çıkmayacağımız da belli değildir. Allah’ın af dağıttığı bir günde, sokaklarda vakit geçirmek, diğer günlerde olduğu gibi hareket etmek ve Arefe gününün farklılığını yaşamamak mümine yakışmasa gerek.

Rahman ve Rahim Rabbimiz, Arefe günü hürmetine günahlarımızı affetsin, ümmet-i Muhammed’e ve bütün insanlığa yaşanan sıkıntılardan kurtuluş yolları gösterson. Amin.

Teşrik tekbiri nedir, nasıl getirilir?

Zilhicce ayının sekizinci gününe "terviye", dokuzuncu gününe "arefe", kurban bayramının ilk günü olan onuncu gününe "nahr", bundan sonraki üç güne de "teşrik günleri" (eyyâm-ı teşrik) denmektedir.

Bayramın iki, üç ve dördüncü günlerine teşrik günleri denmesinin sebebi, bu günlerde teşrik tekbiri getirilmesidir.

Nitekim hadiste, "Arefe günü, nahr/kurban günü (kurbanın birinci günü) ve teşrik günleri (kurbanın 2, 3 ve 4. günleri) biz Müslümanların bayramıdır." (Ebu Dâvud, Savm 49) buyrulmuştur. Hacılar Mina'da olduklarından dolayı, bu üç güne Mina günleri de denir (İbn Mâce, Menâsik 57).

Teşrik tekbirleri, Hanefî mezhebinde, Kurban bayramının arefe günü sabah namazından başlayarak bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar, toplam 23 vakit, her farzın selâmından sonra kadın-erkek, seferî-mukim ayırımı olmaksızın her mükellefe vaciptir.

Teşrik tekbiri şöyledir:

"Allahü Ekber, Allahü Ekber. Lâ ilahe illâllahu vallâhu ekber. Allâhü Ekber ve lillâhilhamd."

Anlamı şöyledir:

"Allah herşeyden yücedir, Allah herşeyden yücedir. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Allah herşeyden yücedir, Allah herşeyden yücedir. Hamd Allah'a mahsustur".

Teşrik tekbirlerinin, arefe günü sabah namazıyla başlayıp bayramın dördüncü gününün ikindi namazına kadar (ikindi namazı dahil), yirmi üç vakit farz namazının arkasından birer defa denmesi vaciptir. Sadece kurban bayramına mahsustur.

Bayram

Düşünceleri

Kurban Bayramı, Hz. İbrahim ve İsmâil'den günümüze kadar, hep bir kahramanlık, bir fedâkarlık, bir hasbîlik ve bir teslimiyet sembolü olagelmıştır. Kurban Bayramı, tıpkı orduların savaşta gidişi gibi gürül gürül tekbirlerle gelir ve bir velvele olur, her yanda yankılanır. Onda hem bir mûsiki ve şiir hem de muharebelerin bin tarraka ile gürleyen hakkı ilan sesleri içiçedir.

Kurban Bayramında evler-sokaklar, ma'bedler, dağlar, taşlar tekbirlerle lerzeye gelir inler. Minarelerden yükselen temcidler en bayıltıcı nağmelerle, dalga dalga tâ evlerimizin içine kadar gelip yayılırken, köy-kent, şehir-kasaba, ova-oba, koyun-kuzu meleyişleriyle sarsılır. O kutlu zaman diliminde hemen herkes, her şey ve her yer âdetâ dile gelir ve konuşur.

Arafat bir mahşer gibi kaynar ve köpürür, bir hesap meydanı gibi endişe ve ümit soluklar.. Müzdelife, Mîna yoldakilerin telaş ve tedarikiyle uğuldar.. Ka'be, sinesi hasretle yanan gufrana susamışların nabzı gibi atar.. ve bütün bu sesler, soluklar Hakk karşısında divan durmuş inleyen en mükerrem kulların çığlıkları gibi gider verâların kapılarına dayanır. Sanki ebediyet gamzeden bu seslerle, hislerimizin sınırsızlığını, hüyyalarımızın sonsuzluğunu edâ ediyormuşuz gibi, duygularımızın bütün hazineleri açılır.. ve bütün mahrem hislerimiz bağı kopmuş tesbih taneleri gibi dörtbir yana saçılır. Her yanda köpürüp köpürüp Hakk katına yükselen bu sihirli sesleri duyup ve gönüllerimizde cennetler gibi esen şevk ü tarâbı yaşadıkça, aşktan, şevkten ve

bayramın büyüünden süzölmüş diriltici bir iksiri içiyor gibi oluruz.

İmana mazhariyetin, Hakk'a kulluğun, kullukta şuûrun gönüllerimizi yükseltmiş bulunduğu zirvelerden yürüdüğümüz yolu seyreder, kader kitabımızı okur 'İşte kitap bu!' der ve talihimize tebessümler yağdırırız. Bu mazhariyet ve mevhibelere tadı, lezzeti ruhlarımızı o kadar yumuşakça sarar ki, gözlerimiz şükranla açılır-kapanır, duygularımız baharlar gibi yeşerir.. derken ruhlarımıza gelip vâsıl olan ilham ve ruhlarımızdan ötelere yükselen inâyet kanatlı duâlar, münâcâtlar, sızlanışlar, âdetâ tabiatlarımızı aşan semâvî bir manâ, bir hâl ve bir te'sire ulaşır. Öyle ki, her yeni saat, her yeni dakika, her yeni iş, her yeni imkan daha derince yaşanmaya, daha şuurluca değerlendirilmeye layık birer kıymet alır; alır da, rûhânî zevklerle coşmuş vicdanlar 'lûtfunu arttır Allah'ım!' der daha da mest olmak isterler.

Bayram günleri, din ve meşrû âdetlerin ferah-fezâ ikliminde ibadetlerle hazza ve rûhânî hazlarla ibadet neşvesine büründükçe, yepyeni bir varlığa erdiğimizi, ebedileştüğümüzü, sinelerimizin kevn ü mekanlar kadar genişlediğini ve şuurlarımızın ilâhî vâridatla aydınlandığını daha açık-seçik duyar.. ve maddiyatımızın bütün bütün çözüldüğünü, tamamen manevîleştiğimizi sanırız.. sanırız da, hep imanın gönüllerimize saldığı ezeli vaatlere doğru akarız.

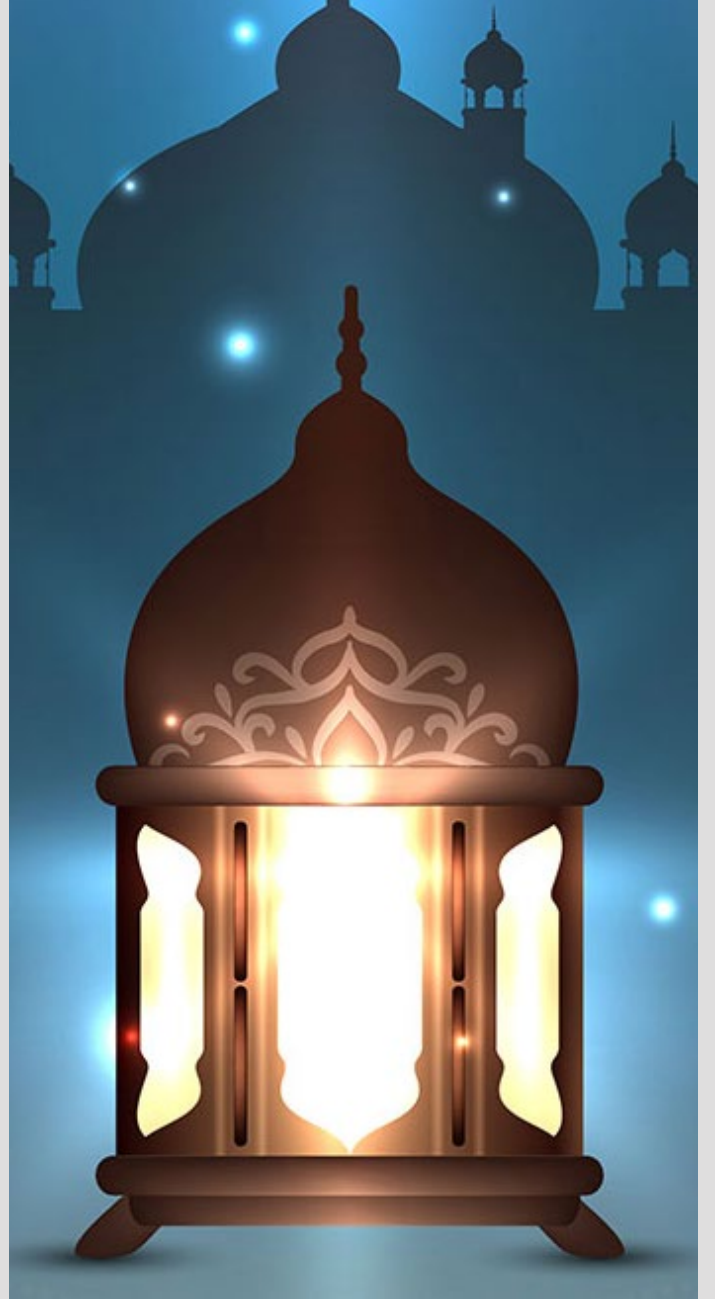
Bayram günlerinde yaşadığımız dolu dolu duygularla çok defa kendimizi havada uçuyor veya neşeli, ahenkli ve pürüzsüz bir yolla ruh iklimine doğru kayıyor gibi oluruz. Bazen gökyüzünde hiç kanat çırpmadan sağa-sola süzölen kuşlar gibi, bazen ağaçların başlarında ince ince salınan dallar gibi, bazen de

rüzgârların dokunmasıyla yatıp kalkan, yatıp kalktıkça da, çevreye kokular salan çiçekler gibi incelik, zarifleşir ve şiirleşiriz.

Bazen bütün bütün rikkate gömülür ve duyduğumuz her tekbir, her tehليل, her uhrevî ses ve sözle kendimizi öyle bir ağlamaya salarız ki, tepeden tırnağa sırlıklam oluruz. Bazen pür-neş'e kesilir ve kendimizi havâî fişeklere binmiş ışık ışık gökyüzünde dolaşıyor sanırız.. bazen de sihirli bir seccâde üzerinde yıldızlar arası seyahat ediyor gibi oluruz. Bazen koyun-kuzu meleyişiyle rikkate gelir, duygulanır ve bir kısım tuhaf hislerin te'siriyle içten içe mumlar gibi eririz.. bazen de bunları o kadar tabîî, yerli yerinde ve baş döndürücü bir ahenk içinde görürüz ki, 'böylesinden daha mükemmel olamaz' der kaderin sırlı nakışları karşısında büyüleniriz.

Bazen minarelerden yükselen temcidler, ezanlar, câmilerden taşıp dörtbir yanda yankılanan tekbirler, Kurân'lar ve bunların vicdanlarda meydana getirdiği aks-i sadâlar öyle şiirleşir, öyle insanların içine akar ve onları büyüler ki; zannediyorum gönül dünyamızda hiçbir zevk ne bu derinliğe ulaşabilir ne de bu müessiriyete. Hele bu ses ve bu sözlere bir fon müziği gibi seher yeli de karışıp esince heyecanlarımızı tarif edilmez bir noktaya ulaştır, hislerimiz de bir tûfan halini alır.

Husûsiyle hacc esnasında hemen her yerin umûmî lisanı ve umûmî şîvesi olan 'tekbir'ler ve 'telbiye'lerle en gizli düşüncelerimizi, en muhterem kanaatlerimizi en yüksek bir âvâz ile ilân ederek ve en mahrem hislerimizi en yakıcı nağmelerle dile getirerek âdeta bir mahşer provası yaparız. Bu çok mûnis ve o kadar da ürperten tablolar karşısında, bu alabildiğine derin ve o kadar da fitrî sözlerle hep ayrı ayrı yerlerde dolaşır, ayrı ayrı vazifeler yaparız ama, her zaman ar-

kamız cehennemlere dönük, gözlerimiz cennetlerin tüllenen şafaklarıyla mest, kalplerimiz de ilâhî rıdvân avında olarak...

İşte bu duygularla bütün bütün hudutlarımızı aşarak, bitevî hodgâmlıklarımızdan sıyrılarak, tahtlarımızı kalb ve ruhun ufkuna kurar, dünyaya bakan yönleriyle beden ve cismâniyetin küllerini sağa-sola savurur ve vicdanın bir köşesinde muhâfaza ettiğimiz cennetten getirilmiş kıvılcımları bir kere daha tutuşturur.. ve o alev, o harâret, o ışık altında bu yeni varlığımızı yürekten selamlar, bahtımıza tebessümler yağdırırız.

Copyright ©
hikmet.net, 2024
Tüm hakları saklıdır.